

Ён-атрофимиздаги
халқлар билан дўстлик
ва аҳилликни биз бениҳоя
қадраймиз.
Бу бизнинг энг қатъияр
бойлигимиз, қудрат ва
шаън-шавкатимиз
манбаидир.

Ислом КАРИМОВ



Ma'rifat

ENLIGHTENMENT XALQ ZIYOLILARI GAZETASI معرفت

1931-yildan chiqra boshlagan • E-mail: info@marifat.uz • 2012-yil 3-oktabr, chorshanba № 80 (8521)

ЎЗБЕКИСТОН-ТУРКМАНИСТОН:

АНЪАНАВИЙ ДЎСТЛИК МУНОСАБАТЛАРИНИ МУСТАХКАМЛАШ ЙЎЛИДА

Аввал хабар қилинганидек, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Туркменистон Президенти Гурбангули Бердимухамедовнинг таклифига биноан 1-2 октябрь кунлари расмий ташриф билан ушбу мамлакатда бўлди.

Ўзбекистон ва Туркменистонни узоқ асрларга тақалувчи тарихий яқин муносабатлар, халқларимизни муштарак маданий ва маънавий қадриятлар, ўхшаш тил, анъана ва урф-одатлар боғлаб туради.

Ислом Каримов ва Гурбангули Бердимухамедовнинг очкиклик ва ўзаро ишонч руҳида ўтган музокара-ларини манфаатлари муштарак эканлигини ва икки давлатда ҳам кенг қўламли ҳамкорликни ҳар томонлама ривожлантириш учун сиёсий хоҳиш-ирода мавжудлигини, шунингдек, муҳокама қилинган халқро ва минтақавий аҳамиятга эга деярли барча муаммолар юзасидан Ўзбекистон ва Туркменистоннинг позиция ва ёндашувлари ўхшаш ёки яқин эканини тасдиқ-ладилар.

Марказий Осиё ва дунёнинг бош-

қа минтақаларида вазиятнинг шид-дат билан ўзгараётганини, давом этаётган глобал молиявий-иқтисодий инқироз ва унинг оқибатлари-ни ҳисобга оладиган бўлсак, булар-нинг барчаси алоҳида аҳамият касб этади.

Шу боис икки давлат раҳбарла-ри терроризм, экстремизм, нарко-трафик ва уюшган жиноятчиликка қарши курашиш ва бу борада бир-галикда чора-тадбирлар кўриш, шунингдек, хавфсизлик ва барқарор-ликни таъминлаш масалаларига ало-ҳида эътибор қаратдилар.

Ўзбекистон ва Туркменистон Афғонистоннинг яқин қўшнилари сифатида темир йўллар барпо этиш, ҳаётий муҳим инфраструк-тураларни яратиш, электр энерги-яси ва бошқа зарур маҳсулотлар-ни етказиб бериш бўйича аниқ лойиҳаларни амалга ошириш йўли

билан ушбу мамлакатда тинчлик ўрнатиш ишига амалий ҳисса қўшмоқда.

Музокараларда минтақа сув ре-сурсларидан фойдаланиш масалала-рига алоҳида эътибор қаратилди. Томонлар ушбу масала бўйича умумий позицияни баён қилдилар — сув-энергетика соҳасига доир маса-лаларни ҳал қилишда, трансчегара-вий дарёларнинг юқори қисмида гидроэнергетика мажмуаларини бар-по қилиш БМТ конвенцияларида мустахкамлаб қўйилган халқро ҳуқуқнинг умумэътироф этилган нормаларига мувофиқ амалга оши-рилиши шарт, деган тамойилдан келиб чиқиб иш юритиш лозим. Ушбу ҳужжатлар трансчегаравий дарёлар ресурсларидан фойдаланиш-да атроф-муҳитга ва қўшни давлат-лар манфаатларига зарар етказмас-лик тамойилига амал қилишни та-лаб этади. Ушбу талаблардан келиб чиқиб, гидроиншоотлар қурилиши лойиҳасини нуфузли халқро экс-пертизадан ўтказиш зарур.

Кенгайтирилган таркибдаги му-зокараларда савдо-иқтисодий ва маданий-гуманитар ҳамкорлик ма-салалари муҳокама қилинди. Савдо муносабатларининг ўсиши ҳусу-сида гап кетганда 2011 йилда ўзаро товар айирбошлаш ҳажми 69 фоиз ошиб, 500 миллион АҚШ долла-рига яқинлашганини таъкидлаш жоиз.

Томонлар давлат изчил қўлла-қувватлаб турса, ўзаро савдо ҳаж-мини икки мамлакат манфаатлари йўлида янада кўпайтириш яхши ис-тиқболларга эга эканига ишонч бил-дирилди.

Транспорт коммуникациялари ҳамкорлигининг яна бир устувор йўналиши ҳисобланади. Ўзбекистон ва Туркменистон яхши интеграци-ялашган автомобиль ва темир йўл тизимида эга бўлиб, бу Марказий Осиёни Европа ва Форс кўрқазии мамлакатларига чиқиш учун Кав-каз минтақаси билан боғлашда му-ҳим роль ўйнаши мумкин.

(Давоми 2-бетда.)



ЎҚУВЧИЛАР ҚУВОНЧИ

1 октябрь – Ўқитувчи ва мураббийлар куни арафасида Андижон вилояти Шахрихон туманида яна бир мактаб биноси капитал қайта таъмирланиб, фойдаланишга топширилди.

«Кўхинурад мадад ҳамроҳ» масъулияти чекланган жамият қурувчилари таъмирлаш ишлари олиб борган 2-умумтаълим мактаби биноси мазкур таълим маскани ўқувчилари ва ўқитувчиларига ажойиб байрам тўхфаси бўлди. Айни кунларда мактабда 1570 дан ортиқ ўқувчи замонавий ўқув анжомлари билан жиҳозланган кенг ва ёруғ, шинам синфхоналарда таълим олмақда.

Суратда: (ўнгдан) мактаб ўқувчилари Дилрабо Турғунова, Робия Исмоилова, Хусниддин Жамолиддинов ва Абдулазиз Сотволдиев.

Х.АРАББОВЕВ (Ўза)
олган сурат.

ЎТИШ ДАВРИ — ЎСИШ ДАВРИ



ёхуд
ўқувчиларнинг
юқори синфга
мослашув
жараёнидаги
муаммолар
ҳусусида

5-бет

“ОЛТИН ГЕПАРД” ХАЛҚРО КИНОФОРУМИ



Пойтахтимизда
“Олтин Гепард”
иккинчи халқро
Тошкент
кинофоруми давом
этомқда

7-бет

ТЎЙИБ-ТЎЙИБ ЎЗУМ ЕНГИ



Унинг таркибида С, А, В,
В₂ каби витаминлар,
минерал тузлар, фосфор,
калий, кальций, магний,
олтингурут, хлор, рух,
мис, кремний, марганец,
темир, йод моддалари
бор.

14-бет

ЎЗБЕКИСТОН-ТУРКМАНИСТОН:

АНЪАНАВИЙ ДЎСТЛИК МУНОСАБАТЛАРИНИ МУСТАХКАМЛАШ ЙЎЛИДА

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Маданий-гуманитар соҳадаги ҳамкорлик икки халқ ўртасидаги дўстлик муносабатларини мустахкамлашда муҳим омил бўлиб хизмат қилади. Икки мамлакат жамоатчилиги ва санъат усталари иштирокида дўстлик фестивалларини ўтказиш Ўзбекистон ва Туркменистон маданий ҳаётида яхши анъанага айланди. Бундай тadbирлар халқларимизнинг маънавий ва маданий жиҳатдан янада яқинлашишига катта ҳисса қўшмоқда.

Музокаралар якуни бўйича Президентларнинг Қўшма баёноти қабул қилинди. Шунингдек, 2013—2017 йилларга мўлжалланган иқтисодий ҳамкорлик шартномаси, Ўзаро етказиб беришлар тўғрисидаги битим, Ташқи сиёсат мақамалари ўртасида 2013-2014 йилларга мўлжалланган ҳамкорлик дастури ва бошқа ҳужжатлар имзоланди.

Қўшма баёнотда икки томонлама муносабатларни изчил ривожлантириш, икки қардош давлатнинг аввал эришилган келишувларни самарали амалга ошириш мақсадида давлатлараро ва ҳукуматлараро ўзаро ҳамкорлик механизм-

ларини янада ривожлантириш ҳамда тақомиллаштиришга бўлган интилишдан қониқиш ҳосил қилаётгани таъкидланган.

Ҳужжатда томонларнинг савдо-иқтисодий, транспорт-коммуникация, маданий-гуманитар, ҳуқуқни муҳофаза қилиш ва бошқа соҳаларда ҳамкорлигини ривожлантириш истиқболлари ўз ифодасини топган. Марказий Осиёда сув-энергетика муаммолари, шунингдек, Афғонистондаги вазиятни барқарорлаштириш билан боғлиқ масалалар юзасидан мамлакатларимизнинг ягона позицияси қайд этилган.

Иқтисодий ҳамкорлик шартномасига мувофиқ мамлакатларимиз савдо-иқтисодий алоқаларни, жумладан, ўзаро товар айирбошлашни кўпайтириш, товар ва хизматлар етказиб бериш ҳажми ҳамда турларини кенгайтириш, шунингдек, Ўзбекистон билан Туркменистон бизнес-тузилмалари вакиллар ўртасида тўғридан-тўғри муносабатларни ўрнатиш учун қулай шарт-шароит яратиш орқали ҳамкорлигини янада фаоллаштиради. Бундан ташқари, томонлар ташқи бозорларга чиқиш мақсадида транспорт коридорлари ва магистралларни диверсификация

қилиш, учинчи мамлакатлар юқларини транзит қилиш учун қулай шароитлар яратишга доир ишларни давом эттиради.

Икки томонлама савдо-иқтисодий ҳамкорлигини фаоллаштиришни кўзда tutувчи Ўзаро етказиб беришлар тўғрисидаги шартнома ҳар икки давлат вазирликлари, идоралари, ташкилот ва корхоналарининг ҳамкорлигини қўллаб-қувватлаш ҳамда рағбатлантиришга қаратилган. Бошқача айтганда, мамлакатларимиз товарларни икки тарафлама, жумладан, Ўзбекистондан Туркменистонга енгил ва юк автомобиллари, автобуслар, қишлоқ хўжалик техникаси, эҳтиёт қисмлар, минерал ўғитлар, ўсимликларни ҳимоя қилиш кимёвий воситалари, қурилиш материаллари, машииний электр ва электр техника асбоб-ускуналари, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етказиб берилди. Туркменистондан мамлакатимизга нефть, газ конденсати, полипропилен, полистирол, бишофит, тўқимачилик, қишлоқ хўжалик ва қайта ишлаш саноати маҳсулотлари, гиламлар етказиб бериш кўзда тutilган.

Оммавий ахборот воситалари вакиллари билан учрашувда Президентлар ушбу таширфни икки давлат ўртасида ўзаро ишончга асосланган олий даражадаги самарали мулоқотнинг мантиқий давоми, икки томонлама муносабатларнинг долзарб масалаларини муҳокама этиш, шунингдек, минтақавий ва халқаро миқёсдаги муҳим муаммолар юзасидан фикр алмашиш имконияти сифатида баҳолаганликларини таъкидладилар. Музокаралар очиқлик ва ҳамжиҳатлик руҳида ўтгани, имзоланган ҳужжатлар Ўзбекистон ва Туркменистон ўртасидаги анъанавий тенг ҳуқуқлилик ва икки мамлакат халқлари манфати йўлидаги дўстона алоқаларни янада мустахкамлашга хизмат қилиши қайд этилди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Туркменистон Президентига самимий қабул учун миннатдорлик билдирди ва Гурбангули Бердимухамедовни ўзи учун қулай вақтда мамлакатимизга расмий таширф билан келишга таклиф этди.

Анвар БОБОЕВ,
ЎЗА махсус мухбири

Тошкент-Ашхобод-Тошкент.

ИШОНЧ ВА ЭЪТИБОР
МАСЪУЛИЯТИ

Кечагина мамлакатимиз бўйлаб Ўқитувчи ва мураббийлар куни умумхалқ байрами сифатида кенг нишонлангани халқимизнинг устоз-муаллимларга нисбатан чексиз ҳурмат-эҳтиромини яна бир бор намоён этди. Байрам тантаналари юртимизнинг барча ўшаларида кўтаринки руҳда ўтди. Айниқса, муҳтарам Президентимиз йўлаган байрам табриги биз ўқитувчиларнинг юрагимиздан чуқур жой олиб, янги-янги марралар, эзгу мақсадлар сари руҳлантирди.

Бугун юртимизда педагогларга самарали фаолият юритиши учун барча шарт-шароитлар муҳайё этилган. Кейинги ўн йилда ўқитувчи ва мураббийларнинг маоши иқтисодиётимизнинг реал соҳасидаги иш ҳақи миқдоридан ўртача 1,5 баробар кўп ўсиб, улар меҳнатини баҳолаш ва рағбатлантиришнинг замонавий тизими жорий этилгани, жамоатимизда бу касб эгаларининг обрў-эътибори тобора ошиб бораётгани аини ҳақиқат.

XXI асрда инсоният тараққиётнинг янги босқичига қадам қўйди. Эндilikда турли давлатларда, минтақаларда кечаётган иқтисодий-ижтимоий ва сиёсий эврилишлар замирида маданий-маънавий юксалишга эҳтиёж ортиб бораётир. Бугунги глобаллашув даврида таълим-тарбия истиқболлини белгилаш, яратилган имкониятлардан оқилона фойдаланиб, дунёда, ён-атрофимизда нотинчлик, қарама-қаршилик, зиддиятлар рўй бераётган бир шароитда ҳеч кимдан кам бўлмаган баркамол авлодни тарбиялаш, шубҳасиз, устоз-мураббийлар зиммасига улкан масъулият юқлайди.

Давлатимиз раҳбари ўқитувчи ва му-

раббийларни бундай муаммоларни қалбидан, юрагидан ўтказиб, тўғри хулоса чиқариб яшайдиган инсонлар сифатида билишини таъкидлаб, жумладан, шундай деди: «Айрим қабих кучлар томонидан ўзининг стратегик мақсадларини кўзлаб, ёвуз ният билан амалга оширилаётган бундай ғаразли ишлардан халқимизни, айниқса, ёшларимизни огоҳ этиш, миллат ва элатларни бир-бирига қарама-қарши қўйишга уринишларнинг ҳақиқий маъносини, уларнинг қандай оғир оқибатларга олиб келиши мумкинлигини очиб беришда, одамларни ҳушёр ва сезгир бўлиб яшашга, мусавфо осмонимизни, тинч ҳаётимизни кўз қорачигидек асраш ва қадрлашга даъват этишда мен биринчи навбатда сизларга ишонаман ва бундан буён ҳам барчангизни ўзимнинг маслакдошим, деб биламан».

Бундай ишонч ва эъзоз келгусида ўз олдимиздаги энг муҳим вазифаларни яна бир бор кўздан кечириб, аниқ чора-тадбирлар асосида фаолият юритишимизни талаб этади. Ҳа, ўқитувчилар жамоатдаги энг масъулиятли, огоҳ инсонлар бўлмоғи даркор.

Ўқитувчи ва мураббийлар куни арафасида камтарона меҳнатларим юксак баҳолаиб, Президентимиз фармонига биноан «Ўзбекистон Республикаси халқ ўқитувчиси» унвони билан тақдирландим. Бу мен учун байрамга энг катта совға бўлиши билан бирга, зиммадаги масъулиятни ҳам янада оширди.

Несебели СЕЙТИМБЕТОВА,
Нукус политехника касб-хунар коллежининг информатика фани ўқитувчиси, Ўзбекистон Республикаси халқ ўқитувчиси

ЎРИКЗОРНИНГ
ЗАМОНАВИЙ МАКТАБИ

Фарғона вилояти Қувасой шаҳрининг Ўрикзор қишлоғидаги 8-умумтаълим мактабида 320 нафар ўқувчи таълим олади. Муассасада ўқувчиларнинг замонавий педагогик технологиялар асосида пухта таълим-тарбия олиши учун барча шароит яратилган. Зарур спорт анжомлари билан жиҳозланган спорт залида қизиқарли машғулотлар ўтказилиши билан бирга, кўплаб мусобақалар ҳам ташкил қилинади. Яратилган шароитлардан самарали фойдаланаётган келажақ воқислар турли фан олимпиадалари, кўрик-танлов ва спорт мусобақаларида фаол иштирок этиб, совринли ўринларни эгаллаб келмоқда.

Суратда: Қувасой шаҳар Ўрикзор қишлоғидаги 8-умумтаълим мактаби директори Феруза Мирзаева дарсда.

Муқимжон ҚОДИРОВ (ЎЗА)
олган сурат.

**Пойтахтимизда
шу йилнинг
12-14 сентябрь
кунлари бўлиб ўтган
«Ўзбекистонда
ижтимоий-
иқтисодий сиёсатни
амалга оширишда
кичик бизнес ва
хусусий
тадбиркорликнинг
роли ва аҳамияти»
мавзусидаги
халқаро анжуманда
қирқ беш
давлатдан келган
мутахассислар
юртимизнинг бу
борадаги
тажрибасини яна
бир бор юсак
баҳолади.**

Дарвоқе, иқтисодиётнинг ушбу сектори Ўзбекистонда нафақат жаҳон молиявий иқтисодий инқирозини бар-тароф этиш, балки аҳоли бандлиги, даромадининг ўсишини таъминлашда муҳим омил бўлаётди. Президентимиз мазкур анжуманда таъкидлаганидек, тузилишига кўра ихчам, қарорлар қабул қилишда тезкор ва ҳаракатчан, янги тартиб-қоидаларни қисқа муддатда ўзлаштирадиган ҳамда жаҳон ва минтақалар бозорларидаги талаб ва конъюнктура ўзгаришларига тез мослаша оладиган кичик бизнес субъектларида бугун меҳнатга лаёқатли аҳолининг 75 фоиздан кўпроги иш билан банд. Қувонарлиси, меҳнат қилаётганларнинг кўпчилигини касб-хунар коллежларини тамомлаб чиқаётган малакали кичик мутахассислар ташкил қилади.

Тармоқ субъектлари бозор шароитидан келиб чиқиб ўзгаришларга тез мослаша оларкан, уларни кичик мутахассислар билан таъминловчи ўрта махсус, касб-хунар таълими тизими ҳам ўз фаолиятини бу қоидага мос тарзда олиб бориши замон талабидир. Шу нуқтаи назардан табиий савол туғилади: ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимининг 2012-2013 ўқув йили учун шакллантирилган қабул квотасида бугунги меҳнат бозори талаблари, кичик кадрларга бўлган ҳудудий ҳамда тармоқлар эҳтиёжи қанчалик акс этди? Янги ўқув йилида қайси касбий тайёрлов йўналишларига талаб ортиши кузатилади?

— Бу йил умумтаълим мактабларини тамомлаган ўғил-қизлар таълимнинг кейинги босқичига тўлиқ қамраб олинди, — дейди ўрта махсус, касб-хунар таълими марказининг академик лицейлар ва касб-хунар коллежларига қабул қилиш режасини шакллантириш бошқармаси бошлиғи ўринбосари Салоҳиддин Қаҳоров. — Жорий ўқув йилида муҳандислик, ишлов бериш ва қурилиш тармоқлари, қишлоқ ва сув ҳўжалиги, хиз-



ЯНГИ КАСБЛАР ВА ИХТИСОСЛИКЛАР

меҳнат бозори талаблари асосида жорий этилмоқда

мат кўрсатиш ва сервис соҳаларида таълим олишга қизиқувчилар ва қабул қилинган ўқувчилар сонининг ортиши кузатилди. Бунда, албатта, ўқувчиларнинг қизиқиши, иқтидори ва қобилияти, шунингдек, республика ижтимоий-иқтисодий соҳаларининг ривожланиб бориши, ҳудудларда яратилаётган янги иш ўринлари, йирик ишлаб чиқариш корхоналари ва ташкилотлар ҳамда турли тармоқларнинг кичик кадрларга эҳтиёжи бирламчи аҳамият касб этди.

Рақамларга мурожаат қиладиган бўлсак, ўтган ўқув йилида касб-хунар коллежларига ўқувчилар 209 мутахассислик бўйича қабул қилинган. Янги ўқув йилида эса касблар сони 214тага етказилди. Негаки, бугун меҳнат бозорида коммунал хўжалиги объектларидан фойдаланиш бўйича техник-технолог, мусиқа асбобларини ясаш ва таъмирлаш бўйича уста, кимёвий ишлаб чиқариш машина ва жиҳозларига хизмат кўрсатиш ва ишлаш механизми каби қатор кичик мутахассислар хизматига зарурият сезиларли даражада ортиди.

— Янги ўқув йилидан айрим касблар ва мутахассисликлар кенгайтирилди ва унификация қилинди, — дейди марказнинг давлат таълим стандартларини такомиллаштириш ва таълим йўналишларини биржиплаштириш бошқармаси бош муҳассиси Бобоқул Дониёров. — Бу «Namanganmash» ОАЖ, Енгил саноат компанияси, Ўзбекистон металлургия комбинати, Ўзбекистон дарё флоты агентлиги, Самарканд лифт заводи,

«Ўзкоммунхизмат» агентлиги каби корхона ва ташкилотларнинг талаб ва тақлифларига кўра амалга оширилди. Натижада касблар доирасида 14та қўшимча иختисослик киритилди. Мисол учун, технологик машиналар ва саноат жиҳозларини соzлаш ва хизмат кўрсатиш механигига электргазпайвандчи, коммунал хўжалиги объектларидан фойдаланиш бўйича техник-технологига уй-жой мулкдорлари ширкати техникни каби иختисосликлар қўшимча берилди. Шунингдек, лифт ва эскалаторлардан фойдаланиш ва таъмирлаш техникни йўналишига токар ва фрезерловчи, электргазпайвандчи иختисосликлари қўшилиб, касб номи «Лифт ва кўтарма механизмлардан фойдаланиш ва таъмирлаш техникни» дея номланди. Машинасозлик технологияси, машинасозлик ишлаб чиқариш жиҳозлари ва уларни автоматлаштириш йўналишидаги сирланган пўлат идишларни ишлаб чиқариш бўйича техник-технологига эса эндиликда «Кимёвий технология (ишлаб чиқариш турлари бўйича)» йўналишида тайёрланади.

Таъкидлаш жоизки, ҳудудлардаги турли тармоқларнинг кичик кадрларга талабининг доимий ўрганилаётгани ўз самарасини бермоқда. Жорий ўқув йилида 3та янги касб бўйича мутахассис тайёрлаш йўлга қўйилди. Ҳозирги кунда Термиз саноат ва транспорт касб-хунар коллежиди дарё флоты кемаларини ишлаш техникни (механик), Қирғули электротехника касб-хунар коллежиди кимёвий толалар ишлаб чиқариш тех-

ник-технолог, шунингдек, Қашқадарё, Фарғона, Хоразм ва Тошкент шаҳридаги қатор коллежларда эса гилам ишлаб чиқариш техник-технолог касби бўйича уч юзга яқин ёшлар таълим олмақда.

— Касб-хунар коллежизмизда тайёрлана бошлаган дарё флоты кемаларини ишлаш техникни (механик) мутахассисларига кема ҳайдовчиси, шпикер (баржалар бўйича мутахассис), электромеханик, гидротехник (багермастер) иختисосликлари ҳам берилди, — дейди Термиз саноат ва транспорт касб-хунар коллежи директорининг ўқув ишлари бўйича ўринбосари Қурбон Раҳмонов. — Мазкур кичик кадрлар келгусида асосан «Термиз дарё порти» масъулияти чекланган жамиятида фаолият олиб боради. Бугунги кунда ушбу корхона кемалари ёрдамида Ўзбекистон ва Афғонистон давлатлари ўртасидаги транспорт, экспорт ва импорт юклари ташилади. Бироқ валюта ҳисобига хориждан келтириладиган мазкур сув транспортларидан фойдаланиш, уларга техник хизмат кўрсатиш бўйича ҳудудда механиклар етишмайди. Ҳозир корхонада ишлаётган кадрларнинг аксарияти кекса авлод вакиллари. Шу нуқтаи назардан бемалол айтиш мумкинки, эртага ушбу йўналишда ўқишни тамомлаган йигитларимизга бугунданок иш ўрни тайин. Қолаверса, коллежимизни битирган мутахассислар «Аму-занг» ирригация тизимлари бошқармаси, «Тўполон» сув омборидан фойдаланиш бошқармаси, Тошкент махсуслаштирилган

Jarayon

«Трансгидромеханизация» бошқармаси Сурхондарё бўлими каби турли корхона ва ташкилотларда ҳам ишлаш имконига эга.

Таҳлил натижалари асосида 2012-2013 ўқув йилидан мamlakatимиздаги 23та касб-хунар коллежи қайта иختисослаштирилиб, номи ўзгартирилди. Мисол учун, Дўмбиробод майиш хизмат кўрсатиш касб-хунар коллежи янги ўқув йилидан Чилонзор коммунал хўжалиги ва хизмат кўрсатиш касб-хунар коллежиги айлантирилди.

— Касб-хунар коллежизмизда шу кунгача 4та касб бўйича кичик мутахассислар — молиячи, бухгалтерия ҳисоби ва аудит, кенг асортиментдаги кийимлар модельер-конструктори, компьютер ва компьютер тизимларини соzлаш ва таъмирлаш техникни тайёрланган, — дейди мазкур касб-хунар коллежи директори Собир Ҳошимов. — Қайта иختисослаштирилгач эса ошпаз, ёғочга ишлов бериш ва мебель ишлаб чиқариш техник-технолог, лифт ва кўтарма механизмлардан фойдаланиш ва таъмирлаш техникни, сув, газ таъминоти ва канализация тизимларини ўрнатиш, таъмирлаш ва ишлаш устаси, сартарошлик ва декоратив косметика устаси, шаҳар ободонлаштириш хизмати ходими каби йўналишлар бўйича ҳам умумтаълим мактаби битирувчилари қабул қилинди. Сабаби, бугун меҳнат бозориди ушбу касб мутахассисларига талаб тобора ортмоқда. Масалан, лифт ва эскалаторлардан фойдаланиш ва таъмирлаш техникни касбини олайлик. Ҳозирги кунда бино ва иншоотлардаги лифт ва эскалаторларга техник хизмат кўрсатаётган кекса авлод вакиллари ўрнини замонавий билим, малака ва қўлимага эга ёш кадрлар билан тўлдирish зарурият сезилаётди. Шу билан бирга, пойтахтимизда кўпқаватли тураржой бинолари ҳамда муҳташам иншоотлар йилдан йилга кўпаймоқда. Табиийки, янги иморатларга лифт ва эскалаторлар ўрнатиш, улардан фойдаланиш ва таъмирлаш борасида мазкур касб эгалари хизматига эҳтиёж янада ортиши шубҳасиз. Янги йўналишлар — эҳтиёж махсули. Шу маънода ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари, корхона ва ташкилотлар билан ўқувчилар ишлаб чиқариш амалиётини ўташи ҳамда ишга жойлаштириш борасида ҳозирданок ҳамкорлик шартномалари туза бошлагани қувонарлидир. Эътиборлиси, бунда иш бериувчиларнинг ўзлари ташаббус билан чиқшмоқда.



❖ **Олий Мажлис Қонунчилик палатасида юридик таълимни янада такомиллаштириш ва ҳуқуқшунослик фанини ривожлантиришнинг долзарб масалаларига бағишланган давра суҳбати бўлиб ўтди.**

Қонунчилик ва суд-ҳуқуқ масалалари ҳамда Фан, таълим, маданият ва спорт масалалари қўмиталари томонидан ташкил этилган тадбирда сенаторлар, депутатлар, судьялар ҳамда адлия ходимлари, олимлар ва мутахассислар иштирок этди.

Давра суҳбатида ушбу жараёни янада такомиллаштириш, малакали юристлар тайёрлашда замонавий ёндашувларга мурожаат этиш, тизимга бугунги воқелик, ислохотлар моҳиятини теран англайдиган педагогларни жалб этиш, умумтаълим мактаблари учун ҳуқуқшунос ўқитувчиларни тайёрлашни кенгайтириш юзасидан фикр-мулоҳазалар билдирилди.

❖ **Олмалик кон-металлургия комбинатида Ўзбекистон Табиати муҳофазаси қилиш давлат қўмитаси томонидан медиатур ташкил этилди.**

"Экосан" экология ва саломатлик халқроқ жамоатчилик ҳамғармаси ҳамда "Чинор" экологик нашриёт компанияси билан ҳамкорликда ўтказилган тадбирда соҳа мутахассислари ва ОАВ ходимлари иштирок этди.

Медиатур доирасида журналистлар Олмалик кон-металлургия комбинати тизимида амалга оширилаётган экологик лойиҳалар билан танишдилар. Эколог мутахассислар иштирокида ўтган давра суҳбатида чиқиндисиз технологияларни жорий этиш, сувдан оқилона фойдаланиш, экологик барқарорлиқни таъминлашга йўналтирилган лойиҳалар ва уларнинг самараларига оид маърузалар тингланди. Журналистларни қизиқтирган саволларга жавоб қайтарилди.

❖ **Қўғирот туманидаги "Қорақалпоғистон" посёлка фуқаролар йиғини ҳудудида замонавий қулайликларга эга янги бозор ишга туширилди.**

"Setra trans marshrut" масъулияти чекланган жамияти қурувчилари томонидан бунёд этилган ушбу "Дехқон бозори" ёпиқ ва очиқ повильонлардан иборат. Бу ерда сотувчи ва харидорлар учун барча шароитлар яратилган.

— Президентимиз раҳнамолигида халқимиз турмуш фаровонлигини оширишга қаратилаётган эътибор ўзининг юксак самаларини бермоқда, — дейди мазкур посёлка фуқаролар йиғини раиси Қутли Қўшимбетова. — Ҳудудимизда қурилиб, фойдаланишга топширилган замонавий бозорда аҳолига юқори сифатли хизмат кўрсатиш йўлга қўйилди. Бундан гоёт мамнунмиз.

❖ **Тошкентда Ўзбекистон Республикаси билан Америка Қўшма Штатлари ўртасида дипломатик муносабатлар ўрнатилганининг 20 йиллигига бағишланган давра суҳбати бўлиб ўтди.**

АҚШнинг Ўзбекистондаги элчихонаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Стратегик ва минтақалараро тадқиқотлар институти билан ҳамкорликда ташкил этилган тадбирда икки мамлакатнинг тегишли вазирилик ва идоралари, илмий-тадқиқот ва таълим муассасалари вакиллари, эксперт ва мутахассислар иштирок этди.

Тадбирда Ўзбекистон билан Америка ўртасидаги сиёсий, савдо-иқтисодий, сармоявий, маданий-гуманитар ҳамда хавфсизликни таъминлаш соҳаларидаги ҳамкорлиқнинг бугунги аҳоли ва уни ривожлантириш истикболлари юзасидан фикр алмашилди.

Давра суҳбати якунида иштирокчилар икки томонлама ҳамкорлиқни ривожлантириш ва минтақавий хавфсизликни таъминлашнинг долзарб масалаларини муҳокама қилиш учун фойдалий эксперт майдони бўлиб хизмат қилувчи бундай тадбирларни мунтазам ўтказиш муҳим аҳамиятга эга эканини таъкидлади. Батафсил ва конструктив баҳс-мунозаралар Ўзбекистон билан АҚШ ўртасидаги муносабатларни стратегик ҳамкорлик руҳида янада мустаҳкамлаш ва кенгайтиришга хизмат қилиши қайд этилди.

ЎЗА ва махсус мухбирларимиз йўллаган материаллар асосида тайёрланди.

Етук мутахассислар тайёрлаш йўлида

Миллий матбуот марказида Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети раҳбарияти, профессор-ўқитувчилари ва илмий ходимлари иштирокида "Ўзбекистон мустақиллиги ва замонавий таълим тарқиҳи" мавзусида матбуот анжумани бўлиб ўтди.

Тадбирда университетда ўқув жараёни, илмий тадқиқот ишлари, ўқув-услубий ҳамда маънавий-маърифий соҳаларда амалга оширилаётган ишлар, шунингдек, таълим сифатини яхшилаш, мамлакатимиз илм-фани раванқига ҳисса қўшувчи билимли, интеллектуал салоҳиятли кадрларни тайёрлаш йўлида қилинаётган савий-ҳаракатлар ҳақида батафсил маълумот берилди.

— Илм масканимизда етук

мутахассислар тайёрлашга катта эътибор қаратилади, — дейди университетнинг ўқув ишлари бўйича ректори Баҳодир Шоимкулов. — Иқтидорли талабалар орасида 32 нафар Президент стипендиати, 13 нафар Улуғбек ва 22 нафар Навоий номидаги стипендия соҳиби бор. Бундан ташқари, геология, биология, физика, математика фанлари бўйича ёш кадрларнинг илмий тадқиқот

олиб бораётгани қувонарли. Кадрларни мақсадли тайёрлаш олти босқичда амалга оширилмоқда. Массофавий малака оширишни ташкил этиш ишлари ҳам синовдан ўтказилиб, ҳаётга татбиқ этиляпти.

Анжуман давомида талабаларни мақсадли тайёрлашда назария ва амалиёт уйғунлигининг аҳамияти, бу борада университет — корхона ўртасидаги алоқаларни мустаҳкамлаш йўлида амалга оширилаётган ҳамда қилиниши зарур бўлган ишлар тўғрисида ҳам атрафлича фикр юритилди.

Олим ЖУМАОЕВ,
Лайло ТЎРАЕВА

Фаол талабаларга имконият

Самарқанд давлат университетида «Келажак овози» ахборот хонаси ташкил этилди

Мамлакатимизда ёш авлоднинг ҳар томонлама баркамол бўлиб вояга етиши учун шарт-шароитлар яратиш, истеъдодли, ташаббускор ёшларни қўллаб-қувватлаш мақсадида кенг қўламли ишлар амалга оширилмоқда. Жойларда ташкил этилаётган «Келажак овози» ахборот хоналари ҳам мазкур йўналишдаги амалий ишлардан биридир.

— Университетимизда очилган «Келажак овози» ахборот хонасининг асосий вазифаси олий ўқув юртлари талабалари учун мўлжал-

ланган «Таълим грантлари», «Иқтидорли талабалар учун стипендиялар» дастурлари ҳамда «Келажак овози» республика кўрик-танлови каби қўллаб-қувватлаш ҳақида университет талабаларига маълумот беришдан иборат, — дейди «Келажак овози» ёшлар ташаббуслари маркази вакили Сардор Чоршанбоев. — Талабалар ўз ташаббуслари, тақлифлари, гоё ва ихтироларини мазкур ахборот хонаси орқали тақдим этишлари мумкин.

Ҳаким ЖЎРАЕВ,
«Ma'rifat» мухбири

Устоз шоир билан учрашув

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида «Онажоним шеърят» тўғрагининг навбатдаги машғулотиди Ўзбекистон Қаҳрамони, халқ шоири Эркин Воҳидов билан учрашув бўлиб ўтди. 1 октябрь — Ўқитувчи ва мураббийлар кунига бағишланган мазкур тадбирда таниқли шоир ва ёзувчилар ҳамда ижодкор ёшлар иштирок этди.

Дастлаб учрашув меҳмони адабиётимизнинг бугунги ютуқлари, баркамол авлод, хусусан, ёш қаламкашларга қаратилаётган эътибор ҳақида

тўхталиб ўтди. Болалик ва ёшлик йилларини эслаб, ҳозирги ёшларнинг катта имкониятларга эга экани, ундан тўғри фойдаланиш ло-

зимлигини таъкидлади.

Тадбирда сўз олганлар Эркин Воҳидов шеърятининг миллий ўзига хослиги, бадиияти, шоир маҳорати ҳақида фикр билдиришди.

Ўзаро мулоқот давомида ёшлар ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олдилар. Учрашув якунида шоир янги шеърларидан ўқиб берди.

МУХБИРИМИЗ

«Эъзоздасиз, азиз устозлар!»

1 октябрь — Ўқитувчи ва мураббийлар кунини муносабати билан «Ёшлик» талабалар шаҳарчаси ҳокимлиги, Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети ҳамда «Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракатининг «Ёшлик» талабалар шаҳарчаси етакчилар кенгаши ҳамкорлигида ташкил этилган бадиий-маърифий тадбир шундай номланди.

Байрамнинг бадиий қисмида талабалар томонидан айтилган шеърлар ва ижро этилган қўшиқлар йиғилганлар кўнглини гўзал туйғуларга ошён этди.

— Ўзбек филологияси ҳамда кимё факультети талабаларининг чиқишлари ҳаммага бирдек манзур бўлди, — дейди «Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати «Ёшлик» талабалар шаҳарчаси етакчилар кенгаши раиси Шухрат Байқулов. — Айниқса, устозлар иштирокидаги «Энди сиз талабасиз» савол-жавоб ўйини йиғилганларга завқ бағишлади.

Байрам сўнггида фаол иштирок этган талабаларга ташкилотчиларнинг қимматбаҳо совғалари, фахрий ёрлиқлари тақдим этилди.

Гулҳебра АШУРОВА,
ЎЗМУ талабаси

Ўқитувчи — миллат тарбиячиси

Бектемир туман халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлими томонидан «Ўқитувчи миллат тарбиячиси» мавзусида тадбир уюштирилди.



Тадбирга тумандаги фахрий ўқитувчилар, педагоглар сулоласи вакиллари тақлиф этилди.

Сўзга чиққанлар мамлакатимизда таълим тизимида қўлга киритилаётган ютуқлар, ўқитувчи-мураббийларга берилмаётган эътибор ва яратилаётган шароитлар ҳақида алоҳида тўхталиб ўтилди. Хусусан, туман халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлими муdiri Шухрат Мавлонов бугун мамлакатимиз таълим соҳасидаги инновациялар кўрсаткичи бўйича дунёда 2-ўринни эгаллагани, ўқувчилар билим даражаси йилдан-йилга ошиб бораётганини таъкидлаб ўтди.

Тадбир сўнггида жонқуяр ва фахрий устозларга совғалар улашилди.

МУХБИРИМИЗ

Бурҳон РИЗОҚУЛОВ олган сурат.

Таълим-тарбияда майда масаланинг ўзи йўқ, деган гап қанчалик тўғри эканлигига ушбу жараёнда ўқувчилар, ўқитувчилар ва ота-оналар дуч келаётган муаммоларни чуқур ўрганиш, сабабларини аниқлаш ҳамда уларга оқилона ечим топишга ҳаракат қилиш орқали ишонч ҳосил этиш мумкин. Газетамиз орқали айнан шу мавзуларда эълон қилинган мақолалар педагоглар орасида қизгин муҳокама этилаётгани, уларнинг тахририятимизга йўллаётган мактубларида ўз тажрибаларини ўртоқлашганини ижобий ҳол сифатида баҳолаш мумкин. Жумладан, болаларнинг мактабгача таълим муассасасидан мактаб таълимига мослашуви, бошланғич синф ўқувчиларининг юқори синфда таълимни давом эттириш кўникмаларини қанчалик ўзлаштиришга ўқитувчи ота-оналар томонидан жиддий эътибор қаратилаётган. Куйидаги мақолада газетамизда аввал кўтарилган мавзу — ўқувчиларнинг бошланғич синфлардан юқори синфларга ўтиши билан боғлиқ ҳолда юзага келиши мумкин бўлган муаммолар, уларнинг олдини олиш ва бартараф этиш чора-тадбирлари хусусида мутахассислар фикрларига асосланган ҳолда мулоҳаза юритилади.

гина мураккаб кечади. Бола психологиясидан беҳабар педагог бундай нокич паллада катта хатога йўл қўйиши ҳеч гап эмас. Улғайиш палласига кирган, бироқ ҳали болалик феъл-атвори тарк этмаган ўқувчиларга эътиёткорона, меҳрибонлик билан муомала қилишимиз лозим. Улар тўрт йил давомида биринчи муаллимига боғланиб қолгани боис юқори синфга ўтгандан сўнг ҳам ҳар бир янги ўқитувчидан алоҳида эътибор талаб қилишади. Бола бир-икки назардан четда қолдими, ўз ўзидан сустлаша бошлайди, дарсга қизиқиши, устозига меҳри сўниб боради. Энг ёмони, бошидаёқ янги фаннинг мазмун-моҳиятига тушунолмас, охиригача шундай кетиши мумкин.

Аслида, 5-синфга ўтган ўқувчиларда янги ўқитувчиларга, янги фанларга

Mavzuga qaytib

ди, — дейди Яққаб Тоғманидаги 68-мактаб ўқитувчиси Шоира Бахромова. — У ҳар бир ўқувчисининг қизиқишларидан тортиб, оилавий муҳитига яхши хабардор бўлиши лозим. Айрим ота-оналар фарзандининг ўқишига 4-синфгача қизиқади, бирга дарс қилади, устозлари билан гаплашиб туради, қандай ўқиётганини сўраб-суриштиради. Аммо 5-синфга ўтар-ўтмас, бирдан эътибор пасаяди. Аслида, айна шу даврда диққатни янада кучайтириш, аммо ўзини «кап-катта одам» дея ҳис қилаётган болага сездирмаслик керак. Бинобарин ўғил-қизлари бошланғич таълимни тугатган ота-оналар билан ҳамкорлиқни кучайтирсак, ўқувчиларнинг

ЎТИШ ДАВРИ — ЎСИШ ДАВРИ

ёхуд ўқувчиларнинг юқори синфга мослашув жараёнидаги муаммолар хусусида

«У ҳали бола»ми?

Таълим-тарбия соҳасида қайси мавзунини тилга олмайлик, ўқитувчи—ўқувчи муносабатига дуч келишимиз тайин. Демак, педагогнинг бола руҳияти, ички кечинмалари, психологик эврилишлари ҳам кечаётган бўлади. Юқори синфга мослашув жараёни шуниси билан ҳам мураккаб. 11-12 ёшдаги болада ўз-ўзидан «Мен каттаман» деган тушунча куртак ёза бошлайди. Атрофдагилардан ҳам шундай муомала кутади. Ота-она ва ўқитувчилар эса, аксинча, «У ҳали болаку!» деган муносабатда бўлишади. Бу эса ўсмирни ўжар, айтганидан қолмайдиган қилиб қўяди. Ҳатто муаллимига қасдма-қасд дарсга қўлоқ солмайдиган, уй вазибаларини тайёрламайдиган одат чиқариши мумкин. Бутун эътиборини ўз «мен»ини намойиш этиш йўлига банд этади. Мана шу эҳтиёж қондирилмас экан, ўсмир билан ҳар қанча ишланган, бари бефойда. Биргина йўли — унга ШАХС сифатида қараб, ихтилофларини инобатга олиш, «Сенингча, бу қандай бўлиши керак?» дея фикри билан қизиқиш лозим.

Эҳтимол, сиз ҳам кўпчилик ота-оналар қатори «Фарзандимнинг руҳий ҳолати, ички кечинмаларидан яхши хабардорман» деб ўйларсиз?! «Бола»ниги яхши биласизми?», «У бўш вақтларини қандай ўтказишга?», «Нимага қизиқади?», «Зарур пайтда рағбатлантириб турасизми?» каби саволлар билан мурожаат қилинганда ота-оналарнинг 85 фоизи анкетанда «ҳа» бандини белгиланган ҳолда (ҳатто бу ижтимоий сўров хорижий мамлакатда ўтказилган бўлса-да) унда иштирок этган болаларнинг аксарият қисми буни «рад» этган ҳолат барчамизни бирдек ташвишлантириши зарур, деб ўйлаймиз.

Фикрини ифода қилиш

Тасаввур қилинг-чи, ўша сўровномада ўқитувчилар ва ўқувчилар қатнашганида яқиний ҳулоса қандай бўлган бўларди? Таълим муассасаларидаги педагогик жараён билан танишар эканмиз, қўллаб-қўлловчи, болаҳон устоз-мураббийларга дуч келамиз. Ҳатто шундай муаллимлар борки, ўқувчиларни ўз ота-онасидан-да яхшироқ билади.

Юнусов туманидаги 250-мактабда бўлган ҳолда бошланғич таълим ўқитувчиси Дилором Нуриддинова таълим берган болалар юқори синфга тез мослашиб кетиши, ота-оналар фарзандларини айнан шу устозининг қўлига



тутқазига орзуаманд экани ҳақида айтишди. Муаллимнинг 4-синфдаги бир соатлик дарсини кузатиб, машғулотда қарийб барча ўқувчилар фаол қатнашаётгани, гап-сўзлари мантқиқий фикрга асослангани, гуруҳда ижобий рақобат кайфияти ҳукм сўраётгани диққатимизни тортди.

— Бошланғич таълимда пойдевор қанчалик мустаҳкам қўйилса, юқори синфларда ўқиш шунча оson кечади, — дейди Дилором Нуриддинова. — Бу даврда ўқитувчи болаларнинг саводхонлик даражасини кўтариши, китоб ўқишга қизиқтира олиши, бир қоллига тушириб қўймасдан, мустақилликка ўргата олиши керак. Ўқувчи ўз фикрини бемалол ифода қилиш кўникмасига эга бўлиши зарур. Шунда кейинчалик янги устозлари билан тил топиши, янги фанларни ўзлаштиришда қийналмайди. Болаларни 5-синфга ўтган, фан ўқитувчилари билан гаплашиб, ҳар бирининг феъл-атвори, оилавий шароити, қизиқишлари ҳақида маълумот бераман. Бу мослашув жараёнидаги ўғил-қизлар билан муомала қилишда асосий шубҳасиз.

Ҳамкорликда ҳикмат кўп

Бошланғич сабоқни қандай устоз берганидан қатъи назар, ўқувчилар юқори синфга ўтгани, энди бундан бунга таълим-тарбияси фан ўқитувчилари маҳоратига боғлиқ бўлиб қолади. Бу ҳақда Дилором Нуриддинованинг ҳамкасби, она тили ва адабиёт муаллими Моҳидил Минглиева фикрлари билан қизиқамиз:

— Биринчи-иккинчи чоракларда 5-синф ўқувчилари билан ишлаш анча-

қизиқлиқ кучли бўлади. Олдин бўшроқ ўқиган бола ҳам янги муаллимларга ўзини кўрсатгани, билимдон кўрингани келади. Бундай пайтда моҳир педагоггина вазиятдан оқилона фойдаланиб, уни «аъло» ўқиши мумкинлигига ишонттира олади.

— Ўқувчиларнинг юқори синфга мослашувида баҳо қўйиш тарзи ҳам катта роль ўйнайди, — дейди Жиззах туманидаги 18-мактаб ўқитувчиси Фазилат Муродова. — Айрим ўқитувчилар «2» баҳо билан ўқувчини «жазолаш» мумкин деб ўйлайди. Бу ҳол ҳар доим ҳам фойда беравермайди. Бунинг ўрнига «ҳаракат қил», «қидаса бўлади», «хўрайган қуёшча» каби карточкалардан фойдаланиш, танқид ва айбсизтишдан қочиб, норозиликни шу орқали ифода қилиш самаралироқ.

Кузатишлар шунини кўрсатадики, бошланғич синфларда аълочи ўқувчилар кўп учрайди. Кейинчалик эса қобилиятига қараб бир дарсдан яхши, иккинчидан бўшроқ ўқидиганларга ажралиш бошланади. Шу маънода фанлараро интеграциянинг ўрни муҳим бўлиб, машғулотларда математика дарсида адабиётдан (ёки аксинча) мавзуга алоқадор мисоллар келтириш йўли билан болада ҳар икки фанга меҳр уйғотиш мумкин. Айрим ҳолларда эса ўқитувчилар ҳисоб-китобга қобилиятли ўқувчини ёзиш-чиқишга нўноқлиги учун айблаб-вериб, ўзига ишончини сўндириб қўяди. Бундай ҳолатда педагог имкон қадар болага далда бўлиб, унинг айнан шу қобилиятини ривожлантиришга ҳаракат қилиши зарур.

— Кичикойларнинг асосий суяничи биринчи устози бўлса, кейинчалик бу вазифа синф раҳбари зиммасига туша-

мактабдан беэи қилишининг олдини олган бўламиз.

Кераксиз ҳалқа йўқ

Кўриниб турганидек, масаланинг бир учи яна оиладаги «ўқитувчи»ларга бориб тақалапти.

Рихсхон Махмудова тўрт фарзандини олий маълумотли қилмагунча, бир оёғи таълим даргоҳларида бўлди. Ҳозир эса кунда-кунора набиралари Абдуллоҳ ва Зарифанинг ортидан мактабга қатнайди. Айтганча, биз ҳам аяни дарс кузатиш қиқаётган маҳал учратиб, суббатлашдик.

— Бола юқори синфга ўтганда ота-онасининг кўмагига янада кўпроқ эҳтиёж сезади, — дейди онахон. — Лекин ота-оналар вақти йўқлиги, нуридийдалари учун уззукун ишлаётганини рўқач қилиб, шу билан кўнгиллари таскин топади гўё. Фақат ёйиш-ичиши, кийим-кечаги билан андармон бўлиб, қорақўларнинг маънавий оламини бой бериб қўйиши мумкинлигини хаёлига келтирмайди. Ҳар кунини ўғил-қизларини 5-мактабдан келгач, «Қани, қандай баҳо олдинг? Бугун нималарни ўргандинг?» деб суриштириб туришимиз, кечкурун эса бирга дарс қилишимиз керак. Ота-она ва ўқитувчиларни болани илм-маърифат чўққисига олиб чиқади-ган қўш қанот деб биламан.

Бошланғич синф муаллимлари, фан ўқитувчилари, синф раҳбарлари, мактаб психологлари, ота-оналар — барчамиз ёшларимиз таълим-тарбияси йўлида қўлни қўлга бериб, ҳамкор ва ҳамжихат бўлмоғимиз даркор. Бу ўринда кераксиз ҳалқанинг ўзи йўқ!

Ғолиб БАХРОМОВ,
«Ma'rifat» мухбири

"МАКТАБИМ — МУҚАДДАС ОСТОНАМ"

"Мустақам оила йили" Давлат дастурида белгиланган вазифаларни амалга ошириш, хусусан, республика умумтаълим мактабларининг янги ўқув йилига тайёргарлигини ёритиш мақсадида Халқ таълими вазирлигининг 2012 йил 31 августдаги "Ассалом, мактабим!" мавзусида иншолар танловини ўтказиш тўғрисида"ги буйруғи асосида ташкил этилган танлов Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри умумтаълим мактабларида қизгин тарзда ўтказилди.

Иншолар кўрик-танловида қатнашган ўқувчилардан ўз мактаби ютуқлари билан фахрланиш, янги ўқув йилига тайёргарлиш жараёнида мактаб биноси, ҳовлиси ва ён-атрофларида олиб борилган ободончилик ишлари, синф хоналарининг замонавий ўқув-лаборатория, ахборот-коммуникация технологиялари билан жиҳозланганлиги, мактаб кутубхонаси, ундаги ўқув ва бадий адабиётлар, улардан ўз билимларини оширишда самарали фойдаланиши, илм сирларини ўрганиш учун яратилган шарт-шароитлардан миннатдорлик туйғуси, билим чўққиларини эгаллашда барча имкониятлар яратиб бераётган буюк юрт фарзанди эканлигидан мамнуният ҳисси ҳаётий мисоллар, бадий ва публицистик асарлар ва халқ мақоллари, ҳикматли сўзлар, ибратли ривоят ва бошқа материаллардан ўринли ва унумли фойдаланган ҳолда ижодий иншо ёзиш талаб этилди. Шу билан бирга, иншо ёзиш талабларида мавзуга мос режа тузилиши ва шу асосда ёзилиши, шаклан ва мазмунан мукамаллиги, имло ва услубий саводхонлиги, иншонинг ўзига хос услуби ва бошқа иншолардан ажралиб турадиган жиҳатлари асосий мезон қилиб олинди.

Кўрик-танловнинг биринчи — мактаб босқичида 1426221 нафар ўқувчи иштирок этиб, ҳис-туйғуларини жўшқин мисраларда баён этишган. Мактабда голиб чиққан ўқувчилар туман босқичига йўлланма олди.

Кўрик-танловнинг туман босқичида 27328 нафар, вилоят босқичида 564 нафар ўқувчи қатнашди.

Учта босқичда фан ўқитувчилари ва мутахассислардан иборат ҳакамлар ҳайъати томонидан белгиланган мезон асосида 1, 2, 3-ўринларни эгаллаган энг намунали иншолар сараланди ва тақдирлаш-

га тавсия этилди. Голиб деб топилган иншоларни мукофотлаш мактаб, туман, вилоят босқичларида фахрий ёрлиқ ва дипломлар, махсус эсдалик совғалари билан амалга оширилди. Танловнинг вилоят босқичи ҳақидаги ҳисобот ва 1-ўринни олган иншолар Республика таълим марказига тақдим этилди.

Вилоятлардан тақдим этилган жами 40га яқин иншолар Республика таълим маркази мутахассислари томонидан ўрганилиб, таҳлил этилди.

Худудлардан юборилган иншоларда ўқувчиларимиз таълим-тарбия олаётган мактабларининг инсон ҳаётида, жамиятда тугган ўрни ҳақида, мактаб — ёшлик гулшани, болалар эса унинг бебаҳо ниҳоллари, устоз ва мураббийлар бу боғнинг оқил, меҳрибон боғбонлари эканлиги ҳақида теран фикр-мулоҳазалар юритганини эътироф этиш жоиз. Айниқса, Фарғона, Қашқадарё, Бухоро, Хоразм, Наманган, Андижон вилоятлари ва Тошкент шаҳридан юборилган иншоларда ўқувчиларнинг кенг ва чуқур, мушаккил ва ижодий фикрлаши, ҳаётий мисолларнинг ўринли келтирилганлиги, мактаблари ва устозлари ҳақидаги меҳрга тўла мисралари, озод ва обод Ватан фарзанди эканидан фахрланиш ҳиссининг устуворлиги, Президент асарлари ва бадий, публицистик асарлардан лавҳаларнинг ўринли келтирилганлиги мутахассислар томонидан юқори баҳоланди.

Хусусан, биринчи ўрин соҳибаси Фарғона вилояти Фарғона шаҳридаги 10-умумтаълим мактабининг 9-«Д»синф ўқувчиси Дилёра Кимсанбоева иншосида ҳаяжонларини куйдириб баён этади: "Мен бугун жонажон мактабим бағриндан. Қалбим қувончу ҳаяжон билан лиммо-лим. Салом, менинг жонажон мактабим, меҳрибон устозларим, қадрдон синфдошларим. Мактабим, сенинг бағринга қай-



Insholar tanlovi

тиб, бугун мен янада кўркамлашиб кетганлигининг гувоҳи бўлдим. Ҳовлингда очилган анвойи гуллар, офори димоқларни қитқилловчи садарайҳонлар, янги таъмирдан чиққан синф хоналарию ойналарга тақилган ҳарир пардалар ҳам азиз ва меҳрибон устозларимизнинг юзларидаги табассумдай қулиб қаршаламди. Мушаккилгимизнинг 21 йиллигига бағишланган "Тақдиримсан, бахтимсан, эркин ва обод Ватан!" шиори остида ўтказилган бугунги тадбир, синфда ўқитувчим раҳбарлигида ўтказилган "Мушаккиллик дари" мени яна бир бор Ватанимни қаттиқроқ ва қучлироқ севишга, унинг бойлиқларини кўз қорачигидай асрашга, жонажон мактабим билан фахрланишга ундади. Ҳа, мактаб муқаддас даргоҳ. Ҳар қандай касб эгаси борки, аввало, мактабда таълим-тарбия олади.

Менинг мактабим шахримизнинг энг гавҳум ҳудудида жойлашган. Ўқитувчиларимиз зукко, билимдон, фан сирларини мукаммал билидиган устозлардир. Уларнинг ҳар бир дари бизни билим чўққилари сари дадил интилишга қорлайди. Чунки дарсларнинг қизиқарли бўлиши учун мактабимизда барча имкониятлар мавжуд. Жумладан, замонавий компьютер, кимё, биология,

физика лаборатория хоналари, кутубхона ва бошқа фан хоналари бизнинг ихтиёримизда.

Мен эркин ва обод Ватан фарзандиман. Ватаним бағрида яйраб, яшнаб ўсаётган бир ниҳолман. Оилам, маҳаллам, гўзал шахрим — Фарғонам, юртим Ўзбекистоним эса мени асраб-авайлаб вояга етказмоқда. Келажақда мени севган, менга илм қасрини очиб берган устозларимга ўхшаб ўқитувчи бўлмоқчиман. Президентимизнинг: "Ҳар қандай миллатнинг равнақи, умумбашарият тарихида тугган ўрни, мавқеи ва шухрати бевосита ўз фарзандларининг ақлий ва жисмоний етуқлигига боғлиқдир", деган фикрлари мен ва тенгдошларимни масъулиятли бўлишга ундайди. Шунинг учун олаётган билимларимни элим, юртим учун сарфлаб, Ватаним равнақини янада юксакларга кўтариш менинг фарзандлик бурчимдир.

Танлов голибларидан яна бири Бухоро вилояти Шофиркон туманидаги 3-умумтаълим мактабининг 9-синф ўқувчиси Муниса Эсанованинг иншоси ҳам ҳаётий лавҳалар асосида бадий бўёқларга бой, содда ва раван тилда ёзилган. Масалан: "Ниҳоят, ёзги таътил тугаб, орзиқиб қутилган онлар етиб келди. Бу кеча қўзимга уйку инмади. Юрагимни чексиз ҳаяжон қулғаган. Она мак-

табим билан дийдорлашиб, меҳрибон устозларим, қадрдон синфдошларим соғинчи, Ватанимнинг менга бўлган юксак ишончини оқлашга интилиш ҳаяжони эди бу.

Тонг саҳар қўлимда гулдаста билан она мактабимга отландим. Мактабимнинг байрамона безатилганлиги, саришталиги, ранг-баранг гуллар, ҳовлида шоду-хуррам ўқувчилар, меҳрибон устозларимнинг гулгун чеҳралари, ота-оналарни кўриб кўзларим қувонди. Ўқувчилар ўзида йўқ шод. Уларнинг нигоҳидан мактабни қанчалар соғинганлигини, мактаб ҳаётимизнинг бир бўлагига айланиб улгурганини теран ҳис қилдим".

Кўриниб турибдики, ўқувчиларнинг мактаб, ундаги bilim олиш учун яратилган барча қулайликлар, фарзандлари келажаги учун қайғураётган Ватан ҳақидаги қарашлари теран. Иншоларда юртимиздаги туб ислохотлар моҳияти, таълим-тарбия негизидаги олий мақсад ҳамда ёшларимизнинг жамиятдан муносиб ўрин эгаллаш масъулиятини нечоғлик англаши ижодий ёритилгани ҳам бизни мамнун этди.

Комила УСМОНОВА,
Республика таълим
марказининг филология
фанлари бўлими
бош методисти

ХАЙРЛИ ИЖТИМОЙ ТАШАББУС

Тошкентда "Рақамли зал — Меҳрибонлик уйига!" акцияси бўлиб ўтди. Тадбир доирасида пойтахтимиздаги 21-Меҳрибонлик уйига янги рақамли спорт кинозали совға қилинди.

Президентимиз Ислам Каримов раҳнамолигида мамлакатимизда ёш авлодни, жумладан, Меҳрибонлик уйлари тарбияланувчиларининг манфаатларини ҳимоя қилиш, ушбу даргоҳларни зарур мебеллар, ўқув-лаборатория ускуналари, компьютер техникаси ва спорт инвентарлари билан жиҳозлашга қатъи эътибор қаратилмоқда.

Давлатимиз раҳбарининг 2012 йил 21 мартда қабул қилинган "Замонавий ахборот-коммуникация технологияларини янада жорий этиш ва ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори ёшларга ахборот технологиялари соҳасида чуқур билим эгаллаш имконини кенгайтирмоқда.

"Ucell" савдо белгиси остида мобил алоқа хизматлари кўрсатаётган "COSCOM" масъулияти чекланган жа-

мияти хорижий корхонаси ҳамда "LG Electronics" компанияси акциянинг ҳомийлиги бўлди.

21-Меҳрибонлик уйининг спорт мажмуасига рақамли кинозал жиҳози ўрнатилган бўлиб, у диагонали 42 дюймга тенг, HDMI-булинмалли ва FULL HD стандартидаги "LG Smart Cinema 3D" русумли энг замонавий LCD-телевизорини ҳам ўз ичига олади. Унга "Microsoft XBOX 360" уйин мосламаси ва махсус Kinect датчиги уланади.

Ёш авлод технологиялар жадаллик билан янгиланиб бораётган замонада яшамоқда, — дейди "COSCOM" масъулияти чекланган жамияти хорижий корхонасининг корпоратив алоқалар бўлими раҳбари Даврон Азизов. — Шу боис бизнинг вазифамиз болаларга ахборот-коммуникация соҳасида замо-

навий билимларни эгаллашлари учун шарт-шароит ва имкониятлар яратиб беришдан иборат. Бундай акциялар интеллектуал, ҳар томонлама ривожланган авлодни шакллантиришда муҳим аҳамият касб этади.

Кинозалнинг функционал имкониятлари хилма-хил. Масалан, тарбияланувчилар виртуал мураббий олиб борадиган бадантарбия машғулотлари билан жамоавий тарзда шугулланишлари, рақс тушишни ўрганишлари мумкин. Кинозал имкониятлари спорт анжумаларисиз ҳам кўпбал спорт ўйинларини ўйнаш имконини беради. Бундан ташқари, 3D-кинотеатрини ташкил этиш, рақамли телевидение дастурларини томоша қилиш, шунингдек, турли-туман йўналишларда машғулотлар ўтказиш учун интернетга улашиш ҳам мумкин.

Рақамли кинозал ўқитувчиларнинг ишини ҳам бирмунча енгиллаштиради. Замонавий жиҳозлардан фойдаланган

ҳолда ҳар хил мавзуларда видеодарслар ўтказиш, тарбияланувчиларга таълим олиш ҳамда ўрганишга оид фильмлар ва роликлар қўйиб бериш, чет тилларини ўргатиш мумкин.

— Бизда спортнинг кўпбал турлари бўйича тўғралоқлар ишлаб турибди, болалар теннис ва баскетбол билан шугулланмоқда, аммо, афсуски, кўпинча мана шундай спорт турлари билан шугулланиш учун майдончалар етишмас эди, — дейди 21-Меҳрибонлик уйи директорининг ўқув-тарбиявий ишлар бўйича ўринбосари Гулнора Холова.

Энди тарбияланувчиларимиз янги спорт мажмуасида теннис ва баскетбол ўйнашлари мумкин.

Янги рақамли спорт кинозали болаларга жамиятдаги кейинги ҳаётларига яхшироқ мослашишлари ҳамда ўз ижодий қобилиятларини намоийиш этишларига ёрдам беради.

Роман БОНДАРЧУК,
ЎЗА муҳбири

Сўз – "Art Week Style.uz – 2012" санъат ҳафталиги иштирокчиларига

ЎЗБЕКИСТОНДА МАДАНИЯТ ВА САНЪАТНИ РИВОЖЛАНТИРИШ, САНЪАТ АХЛИНИ ҲАР ТОМОНЛАМА Қўллаб-қувватлашга қаратилаётган улкан эътибор юксак самаралар бераётир

Мамлакатимизда "Art Week Style.uz – 2012" санъат ҳафталиги доирасида "Олтин Гепард" иккинчи халқаро Тошкент кинофоруми ва "Theatre.UZ/2012" учинчи халқаро театр фестивали давом этмоқда. Ушбу тадбирларда Осиё, Европа, Африка, Шимолий ва Жанубий Американинг эллика яқин мамлакатидан кинематография ва театр соҳаси мутахассислари, олим ва экспертлар, санъатшунослар иштирок этаётир.

Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги – ЎЗА мухбирлари мазкур халқаро анжуманлар иштирокчиларининг айримлари билан суҳбатлашди.

Ник ПАУЭЛЛ, Кино ва телевидение академияси директори, режиссёр (Буюк Британия):

— Юксак савияда ташкил этилган "Олтин Гепард" иккинчи халқаро Тошкент кинофоруми очилиш маросими жуда қизиқарли ўтгани билан менга ғоят манзур бўлди.

Шуни алоҳида таъкидлашни истардимки, қадимдан илм-фан, санъат ва маданият маркази сифатида дунёга танилган Ўзбекистон бағрикенг, меҳмондўст халқи билан ҳам жаҳонда машҳурдир.

Тадбир доирасида намоёйиш қилинган ўзбекистонлик кино усталари томонидан яратилган

фильмлар менга жуда манзур бўлди.

Чжоу АЧЭН, Санъат академияси профессори, ёзувчи, сценарист, рассом (Хитой):

— Кинематография жадал тараққий этаётган санъат туридир. Сўнгги юз йил мобайнида овозсиз кино овозли фильмга, оқ-қора рангдаги кинолар эса турфа рангдаги фильмларга айланди. Бироқ хануз кинематография санъат ихлосмандларини лол қолдирамоқда ва ўзининг янги қирраларини очмоқда. "Олтин Гепард" иккинчи халқаро Тошкент кинофоруми каби тадбирлар кино соҳасида халқаро ҳамкорлики мустаҳкамлаш ва

кенгайтириш имконини бериш баробарида янги иқтидорларни кашф этишга, санъат ахлининг янги ташаббуслари, ғоя ва изланишларини юзага чиқаришга хизмат қилади.

Жан РУА, Халқаро кинопресса федерацияси президенти (Франция):

— "Art Week Style.uz – 2012" санъат ҳафталиги доирасида ўтказилаётган "Олтин Гепард" иккинчи халқаро Тошкент кинофорумининг ташкил этилиши — ноёб ва фойдали ғоя, деб ўйлайман. Ушбу анжуман самарали мулоқот ва мазмунли воқеаларга бой бўлмоқда. Бундай йирик халқаро форумлар актёрлар, ре-

жиссёрлар, санъатшунослар ўртасидаги ижодий ҳамкорлики янада мустаҳкамлаш, томошабинларга янги, бадий етук асарларни тақдим этишга хизмат қилади.

Ўзбекистонда маданият ва санъатни ривожлантириш, санъат ахлини ҳар томонлама қўллаб-қувватлашга қаратилаётган улкан эътибор юксак самаралар бераётганига гувоҳ бўлдим. Мамлакатимизда санъатнинг барча турлари сингари кино соҳаси ҳам изчил тараққий этаётгани дикқатга сазовор. Бугун ўзбек кинофильмлари нафақат мамлакатимизда, балки жаҳонда ҳам кенг оммалашиб бораётир.

«Art Week Style.uz – 2012»

"ОЛТИН ГЕПАРД" ХАЛҚАРО КИНОФОРУМИ

Пойтахтимизда "Олтин Гепард" иккинчи халқаро Тошкент кинофоруми давом этмоқда

"Art Week Style.uz – 2012" санъат ҳафталиги доирасидаги илк тадбир бўлган мазкур киноанжуман Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми ҳамгармиси томонидан "Ўзбеккино" Миллий агентлиги билан ҳамкорликда ташкил этилди.

Тошкентдаги "City Makon" маданий-маърифий кўнгилочар марказида бошланган мазкур кинофорум доирасида Алишер Навоий номидаги кино саройида ўзбек киноусталари томонидан яратилган фильмлар намоёйишлари, мохир режиссёрлар, продюсерлар, актёрлар, операторлар иштирокида маҳорат сабоқлари, жонли мулоқот ва учрашувлар бўлиб ўтмоқда.

Мамлакатимизда миллий кинематографияни ривожлантириш, унинг ўзига сох мактаб ва йўналишларини асраб-авайлаш, янада бойитиш Президентининг Исрол Каримов раҳмаломидида маънавий-маърифий соҳаларда амалга оширилаётган ислохотларда алоҳида ўрин тутаяди. Бу жараёнда киноижодкорларнинг эркин ва самарали фаолият юритиши учун зарур шароит ва имкониятларни яратиш, бадий юксак экран асарларини сураатга олишни ҳар томонлама рағбатлантириш, студияларнинг моддий-техник базасини янада мустаҳкамлаш, соҳага илгор технологияларни жорий этиш бўйича тизимли чора-тадбирлар амалга оширилмоқда.

Бундай эътибор самарасида ўзбек киноусталари томонидан сураатга олинган фильмлар кўплаб нуфузли кинофестиваллар, халқаро танловларда совринли ўринларни эгалламоқда.

Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми ҳамгармиси ва "Ўзбеккино" Миллий агентлиги ҳамкорлигида миллий кино санъатини янада ривожлантириш, ёш ижодкорларни аниқлаш, ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш ва ижодий имкониятларини рўйбга чиқариш мақсидида бир қатор лойиҳалар амалга оширилмоқда. Ёш режиссёрларнинг "Ижодий парвоз" фестивали, ҳужжатли фильм ижодкорларининг халқаро анжуманлари, мусиқа, кино, телевидение,

видео-арт йўналишларидаги «M&TV» танлови, миллий кино санъати кунлари шулар жумласидандир.

Жорий йилда мамлакатимизда иккинчи бор ўтказилаётган "Олтин Гепард" халқаро Тошкент кинофоруми бу борадаги ижодий изланишларнинг узвий давомидир. Ушбу лойиҳанинг асосий мақсади истиқлол йилларида миллий кинематография соҳасида эришилган ютуқларни жаҳон жамоатчилигига етказиш, юртимиз ва хориқлик санъат намоёндаларининг ижодий мулоқоти ҳамда ўзаро тажриба алмашиши учун шароит яратиш, ёшларнинг бадий диди ва тафаккурини, эстетик савиясини юксалтириш, кино таълимини такомиллаштиришдан иборатдир.

Иккинчи "Олтин Гепард" халқаро кинофоруми «XXI аср тамаддунлари: маданиятлар мулоқоти» шioriга бағишланган. Зеро, бугунги текзор глобаллашув даврида мамлакатлар, халқлар, турфа маданиятлар ўртасидаги ўзаро дўстлик, ҳамжihatлиқ риштаси вазиқасини ўташда кино санъатининг аҳамияти беқийсдир.

Бу йилги киноанжуманга Осиё, Европа, Африка, Шимолий ва Жанубий Американинг эллика яқин мамлакатидан беш юзга яқин асар тақдим этилди. Улардан ўттиздан зиёди — ўн иккита тўлиқ метр рақли, ўн битта қисқа метр рақли, ўн анимацион фильм танлов учун саралаб олинди. Кинофорум дастуридан танловдан ташқари картиналар намоёйиш, "Замонавий ўзбек кинеси панорамаси", "Франциялик таниқли режиссёр Жак Тати фильмлари ретроспективаси", нодавлат киностудияларда тасвирга олинган "Томошабин билан юзма-юз" каби ижодий дастурлар ҳам ўрин олган. "Замонавий кино: макон, замон, кўнгил" халқаро анжуманида жаҳон ва юртимиз кинематографиясининг

тараққий тамаойиллари атрофича муҳокама этилади. Жорий йилнинг 5 октябригача давом этадиган кинофорумга гала-намоёйишлар, премьералар, учрашувлар, жонли мулоқотлар янада ранг-баранглик бахш этади.

Тошкентда ўтказилаётган "Олтин Гепард" кинофорумида иккинчи марта иштирок этапман, — дейди германиялик киношунос Ханс Шлегель. — "Олтин Гепард" кинофоруми ўзининг илк ва айни дамда дадил қадамлари билан муҳлислар, хориқий экспертлар, киноижодкорлар меҳрини қозонаётган лойиҳага айланиб бормоқда. Кинофорумда ёшлар ижоди, айниқса, муаллифлик фильмларига алоҳида эътибор қаратилаётгани дикқатга сазовордир. Негаки, Ўзбекистон кинематографиясининг истиқболи иқтидорли ёш киноижодкорлар қўлидадир. Ўзбек кино ижодкорларининг «Паризод», «Кўрғошин» сингари бадий жиҳатдан етук фильмлари халқаро фестивалларда муваффақият қозонгани киношунос сифатида мени қувонтиради.

— "Олтин Гепард" халқаро кинофоруми томошабинлар, айниқса, ёшлар диди ва тафаккурини юксалтиришдек ғояни ўз олдиға мақсад қилиб қўйгани эътиборга моликдир, — дейди испаниялик режиссёр Артуро Дуэньяс. — Мазкур кинофорум доирасидаги танлов учун «Шинавандалар» кинофильми танлаб олинганидан беҳад мамнунман. "Олтин Гепард"нинг юксак савияда ўтказилаётгани мамлакатимизда миллий маданият ва санъат равнақига қаратилаётган алоҳида эътиборнинг яққол далилидир.

Кинофорум доирасидаги намоёйишлар, турли ижодий тадбирлар Алишер Навоий номидаги кино саройи, "Premier Hall" кинотеатри, "City Makon" маданий-маърифий кўнгилочар маркази, Ёшлар ижод саройи, Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти каби масканларда бўлиб ўтмоқда.

Назозат УСМОНОВА, ЎЗА мухбири

Фестиваль "Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми" ҳамгармиси, Ўзбекистон Республикаси Маданият ва спорт ишлари вазирлиги, "Ўзбектеатр" ижодий ишлаб чиқариш бирлашмаси, Ўзбекистон ёшлар театри ҳамкорлигида ташкил этилди.

Фестиваль доирасидаги тадбирлар театр санъати ихлосмандлари, маданият ва санъат намоёндалари, талаба-ёшлар, юртимиз меҳмонларида катта қизиқиш уйғотмоқда.

Президентимиз Исрол Каримов раҳмаломидида ёшлар маънавиятини юксалтириш, уларнинг тафаккури ва дунёқарашини кенгайтириш, комил инсонлар этиб вояға етказишнинг муҳим тарбиявий воситаси сифатида театр санъати равнақига алоҳида эътибор қаратишмоқда. Истиқлол йилларида мамлакатимиздаги театрлар учун замонавий бинолар барпо этиш, мавжудларини капитал реконструкция қилиш, зарур сахна, мебель, техника воси-

доирасидаги тадбирларда томошабинни спектаклни яратиш жараёни, театр ижодкорларининг бу йўлдаги машаққатли меҳнати билан атрофича таништиришга алоҳида эътибор қаратишмоқда. Мамлакатимиз ва хориқлик театр ижодкорларининг ўзаро ҳамкорлиги самараси ўларок, бир қатор янги ижодий лойиҳалар муҳлислар эътиборига ҳавола этилади. Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти, Камолиддин Бехзод номидаги Миллий рассомлик ва дизайн институтида хориқлик ва юртимиз театр ижодкорлари иштирокида илмий маърузалар, анжуманлар, семинарлар, ижодий учрашувлар, мулоқотлар ўтказилиши кўзда тутил-

ТЕАТР САНЪАТИ БАЙРАМИ

Тошкентда "Theatre.UZ/2012" учинчи халқаро театр фестивали давом этмоқда

талари билан таъминлаш, ижодкорлар меҳнатини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш юзасидан кенг қамровли ишлар амалга оширилмоқда.

Бунда томошабин қалби ва онгида эзгу ғояларни қарор топтириш, уларни соғлом ва мустақил фикр юритишга, Ватан тақдири, унинг келажиги учун масъулиятни ҳис этишга ундовчи замонамиз қаҳрамонлари акс эттирилган, юксак бадий савияли саҳна асарларини яратишни доимий рағбатлантириш муҳим аҳамият касб этмоқда. Бир қатор ижодий ташкилотлар томонидан ташкил этилаётган "Тошкент баҳори" халқаро театр фестивали, ёш драматурглар, режиссёрларнинг "Дебют" кўрик-фестивали, "Сени қуйлаймиз, замондош!" ижодий танловлари ушбу эзгу мақсадларга хизмат қилмоқда.

Мамлакатимизда уч йилдан буюн муваффақиятли ўтказиб келинаётган мазкур халқаро театр фестивали юртимиз ва хориқлик саҳна санъати ижодкорларининг ўзаро мулоқоти, фикр ва тажриба алмашиши, ижодий ҳамкорлики тобора кенгроқ йўлга қўйишда алоҳида аҳамият касб этмоқда. Фестивалда Марказий Осиё мамлакатлари, Болгария, Россия, Исроил каби давлатларнинг театр жамоалари ўзининг энг сара саҳна асарларини томошабинларга тақдим этади. Томошабинлар Тошкент шаҳридаги театрлар, театр-студиялар, вилоятлардаги ижодий жамоалар репертуаридаги энг сара спектакллар билан танишиш имконига эга бўлидилар.

Бу йилги халқаро фестивал

моқда. Фестиваль доирасида ёш режиссёрлар томонидан ишланган диплом-спектаклларининг намоёйиш этилиши умидли саҳна ижодкорларининг фаолиятини атрофича ўргатиш, таҳлил этиш, фаолиятини янгилаш, янада юқори талаблар асосида йўлга қўйиш имконини беради. Лойиҳа доирасида Ўзбек Миллий академик драма театрида замонавий театр санъатининг ривожланиш масалаларига доир илмий-амалий анжуман бўлиб ўтади.

— Ўзбекистонда театр жамоалари давлат томонидан алоҳида қўллаб-қувватланаётганидан яхши хабардорман, — дейди Буюк Британия ёшлар театрининг режиссёри Пол Харман. — Ўзбекистондаги ёшлар театр жамоаларидаги қизгин, соғлом, жонли ва жўшқин муҳит мени жуда ҳайратга солди. Ижодкорга чексиз ихлом ва маънавий қувват бағишловчи бундай муҳит ҳамкорлики янада кенгайтиришда муҳим асос бўлиб хизмат қилади. Фестиваль учун Марказий Осиё давлатлари театр жамоалари билан биргаликда янги ижодий лойиҳа — "Илак толаси" саҳна кўринишини тайёрлади. Ўзбекистонлик актёрларнинг маҳорати ва истеъдоди, изланувчанлиги мазкур лойиҳани муваффақиятли амалга оширишда муҳим омили бўлди.

"Theatre.UZ/2012" учинчи халқаро театр фестивали доирасида шаҳримиз театр саҳналарида спектаклларнинг намоёйиш, маҳорат сабоқлари, ҳамкорликдаги ижодий лойиҳалар тақдироти, қизиқарли учрашувлар, мулоқотлар бўлиб ўтмоқда.

Назозат УСМОНОВА, ЎЗА мухбири

Президентимиз Ислам Каримовнинг «Юксак маънавият — энгилмас куч» асарида шундай сатрлар бор: «Биз давлатимиз келажagini ўз қобилимизга ўралиб қолган ҳолда эмас, балки умумбашарий ва демократик қадриятларни чуқур ўзлаштирган ҳолда тасаввур эта-миз. Биз истиқболимизни тараққий топган мамла-катлар тажрибасидан фойдаланиб, давлат ва жами-ят бошқаруви эркинлаштириш, инсон ҳуқуқ ва эр-кинликларини, фикрлар ранг-баранглигини ўз ҳаёти-мизга янада кенгроқ жорий қилишда кўра-миз. Биз бутун ма-рифатли дунё, халқаро ҳамжамият билан тинч-то-тув, эркин ва фаровон ҳаёт кечириш, ўзаро манфаат-ли ҳамкорлик қилиш тарафдоримиз». Шу маънода, гло-бал ахборот макони имкониятлари таълим-тарбия жа-раёнига фақат ижобий эмас, балки салбий таъсир ҳам кўрсатаётган бир даврда ёш авлод онгини турли мафкуравий таҳдидлардан муҳофаза этишининг омил-лари ва воситаларини излаб топиб, амалиётга жорий этиш ўта долзарбдир. Зеро, ёш тасвирлар, хуружлар мавжудлиги шароитида шахсни миллий маънавий қад-риятлар асосида баркамол қилиб тарбиялашда муайян муаммолар вуҷудга келмоқда.

Охириги йилларда дунё миқёсида ахборот технологи-яларининг жадал ривожлани-ши, интернет тизимининг барча давлатлар, маданий ҳудудлар, барча ёшдаги ин-сонлар учун ягона умумий ахборот алмашинуви восита-сига айланиб бораётгани на-тижасида «ахборот хавфсиз-лиги» тушунчаси пайдо бўлди.

Ахборот хавфсизлиги — жа-мийятнинг ҳоли ва ҳаққоний ахборот манбаига эга бўли-ши учун яратилаётган шарт-шароитларни назарда тутди. Аслида, оммавий ахборот воситалари молиявий, қолавер-са, сиёсий ва бошқа томон-лардан ҳеч бир ташқи куч, алоҳида давлат ёки ижтимо-ий қатламнинг манфаатлари-га хизмат қилмаслиги, одам-лар онгига содир бўлаётган ўзгаришларга нисбатан ҳоли-сиз фикрнинг шаклланишига им-кон бериши лозим. Лекин амалиётда, минг афсуски, доим ҳам шундай ҳолат ку-затилмайдиган ва жамият ўз аъзоларини, айниқса, ёш ав-лодни турли ахборот хуруж-ларидан ҳимоя қилишга маж-бур бўлади.

Ахборот хуружлари турли-ча бўлгани боис хавфсизлик чораларини кўриш ҳам турли соҳаларда (сиёсат, иқтисоди-ёт, муҳофаа) ва турли жаҳв-ларда (давлат миқёсида, ҳу-дудий, ташкилий, шахсий) амал-га оширилиши. Давлат миқё-сидаги ишлар муайян бир ташкилот доирасида амалга оширилмаган ахборот хавф-сизлигиндан, алоҳида шахсни ёки ижтимоий табақани му-ҳофаза этиш жараёнидан фарқ қилади. Биринчисида гап миллий манфаатларни ҳимоя қилиш тўғрисида кетса, ик-кинчи ҳолатда ташкилотдаги муайян ижтимоий гуруҳлар-ро ахборот алмашинувида бўҳтон, тўхмат, миш-мишлар тарқатишга боғлиқ салбий ҳолатлар, шахсларо даража-да эса муайян ижтимоий гу-руҳнинг, масалан, ёшлар гу-руҳининг манфаатларини ҳимоя қилиш назарда тути-лади. Лекин барча ҳолатлар-да ҳам ахборот хуружлари

зада бир давлат доирасидаги-на эмас, балки бутун дунё миқёсида ёйилиб кетиши мумкин.

Мутахассислар компьютер жиноятчилигининг қуйидаги турларини ажратиб кўрсата-ди: 1) кўпуровчилик; 2) жо-суслик (халқаро ва саноат со-ҳасидаги); 3) экстремистик гу-руҳлар фаолияти (сиёсий, экологик ва диний йўналиш-лардаги); 4) уюшган жиноят-чилик ва қаллоблик; 5) ҳақерлар фаолияти (алоҳида ва уюшган гуруҳлар).

Юқори ахборот технологи-ялари соҳасида жиноятчи гу-руҳлар қуйидагича таснифла-нади:

а) **хақерлар** (инглиз тили-дан олинган: *hackers*) — ком-пьютерлар ва ахборот тизим-ларини жуда яхши билади-ган одамлар;

қуроллари ҳам ишлаб чиқил-моқда. **Ахборот-психологик қуро**л янги турдаги қурол бўлиб, оммавий ахборот воситалари, компьютер ўйинла-ри, интернет тизими ёрдами-да инсон психикасига таъсир кўрсатишга мўлжаллангандир.

Шундай қилиб, ахборот уруши бу — гуманитар соҳа-да бир ижтимоий гуруҳнинг бошқа бир ижтимоий гуруҳ манфаатларидан қатъи назар, унинг ўзига тобе қилиш, ўз қадриятларига кўндириш, бўйсундиришга қаратилган узққни кўзловчи сиёсатдир. Бунда чексиз маълумотлар маконида фаолият юритаёт-ган электрон оммавий ахбо-рот воситалари асосий қурол ролини ўйнайди.

Ахборот урушларини таш-кил этишининг усуллари ҳам турлича: энг кенг тарқалган

казмайди. Лекин омгани-газали чақириқлар билан тўс-тўполонларга ундаши, алоқа воситаларини батамом ишдан чиқариши ёки энер-гия манбаларининг ноқону-ний бошқа тарафга ўтиб ке-тишига олиб келиши эҳти-молдан холи эмас. Масалан, бундай қурол ишлатилганда баъзан ишлаб турган радио-канал тармоғига тасодиқий равишда бегона тўлқин «ту-ниш» олиб, ўз «дийдиё»сини уқтириши мумкин. Мақсад — тингловчиларнинг фикрини ўзгаришга орқали хулқ-ат-вориға таъсир кўрсатишдир.

Ахборот орқали «онги то-залиш» механизми — асосли ёки асоссиз, ўринли ёки ўринсиз ахборот етказиш ор-қали омманинг онгини бош-қаришга таянади. Омма ёки «оммавий одам» теран та-

бой-бадавлат яшашни хоҳла-ши айб эмас, лекин бундай тўкинчилик маънавий бўҳрон-ни келтириб чиқармаслиги, «фақат менга бўлсин», қаби-лидаги худбинликка шарт-шароит тудирмаслиги керак. Президентимиз Ислам Каримовнинг қуйидаги фикри ахборот хуружлари, маънавий таҳдидларга қарши туришимизда асқотди: «Энг муҳими, қалбимизда гурури-ш, билгимизда кучимиз бор экан, биз тинчликни ҳимоя қилишга, унга хавф со-лаётган кучларга қарши ку-ралишга, қалбимизни тик ту-тиб, бошимизни баланд кўта-риб яшашга қодиримиз. Биз-ни кўрқитмоқчи бўлган гала-мислар шунга библи кўйсин-ган, биз ҳеч кимга бош етма-ганмиз ва ҳеч қачон бош эг-маймиз. Бунда бизга миллий

Бундан ташқари, дунё бўйича оммавий ахборот воситалари орқали таъсир этиш кучайган шароитда ёшлар-нинг маънавий жиҳатдан тар-бияланганлигига алоҳида эътибор қаратиш ва бунда қуйидаги психологик ҳолат-лар ва ҳодисаларни билиш за-рур.

Энг аввало, ёшларнинг и-жтимоий хулқ-атворини ўрга-ниш лозим. Ижтимоий хулқ-да кўзга ташланадиган энг муҳим ҳолатлардан бири таш-вишланиш, нималардандир чўчиш ва шу тўғрисида киши-лараро муносабатлардан ўзини олиб қочишга интилиш ҳис-сининг намоён бўлишидир. **Психологик ҳимоя** ҳолатининг моҳиятидан келиб чиққлади-кан бўлса, бу шундай ҳолат-ки, одам ички руҳий мўта-дилликни асраш учун ўзида-

лан, ўзида хавотир уйғотаёт-ган маълумот хусусида қулиб ёки киноя билан гапириш.

Зикр этилган психологик ҳимоя воситалари ёки меха-низмлари ишга тушиши, са-мара бериши учун, **аввало**, ҳар бир инсонда **мустақил фикр** шаклланиши зарур. Мустақил фикрга эга бўлган инсонгина салбий ёки иж-обий маълумотнинг моҳияти-га этиши, унга нисбатан адек-ват, тўғри, оқилона муноса-батни намоён этиши, ички психологик ҳимоя механиз-мларини ишга солиши мум-кин.

Иккинчидан, ёшлар турли ёт ва бемаза ахборот хуруж-ларига берилмаслиги учун **миллий гурури** тарбиялаши-ни ва ҳар бир машғулотда турли педагогик технологи-лардан фойдаланишимиз за-

Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch

учун қуйидаги психологик қонуниятларни ёдда тутиш лозим:

а) атайлаб таъсир этишга мўлжалланган хабарни шахс дарров қабул қилмайди. Чун-ки, биринчидан, унда илгари психологик ҳимоя мав-жуд ва, иккинчидан, ҳар қан-дай янги нарсанинг инсон онгига сингиб, хулқида на-моён бўлунига қалар маълум тўсиқлари ҳам учрайди;

б) бундай шароитда «учин-чи шахс таъсири» феномени-ходисаси рўй беради. «Бу ха-барга ҳамма ишонаверсин, менга таъсир қилмайди» деб ўйлайди шахс, лекин аслида у маълум маънода ахборот

лироқ намоёиш этиши тад-қиқотларда исботланган (Р.Чалдини); иккинчи томон-дан, бевосита ахборотни қабул қилиш арафасидаги огоҳлантириш қарши аргу-ментлар ишлаб чиқиш вақ-тини камайтиради, ундан сал аввалроқ огоҳлантириш эса инсон миёсида маълумотни қайта ишлашга имкон бера-ди (Ж.Тернер);

д) таниш нарсалар ҳақида маълумотга эга бўлган одам-ни муайян маълумотга ишон-тириш тезроқ амалга ошади. Лекин бундай шароитдаги са-марали тактикалардан бири— ахборот каналлари орқали бе-риладиган маълумотларни очикчасига жамият манфаат-ларига зид экани, уларнинг адолатсиз, худбинларча уза-тиладигани, нималардир қонунга хилофлигини қайд этишдир. Яъни, тарбиячи, ўқитувчи муайян ахборот мазмуни ёки унинг манбаига нисбатан очик тарзда норозилигини баён этиши, тарғи-ботчи фикрига қарши экани-ни айтиши мумкин, лекин ўз фикрини асослаб бериши муҳим аҳамиятга эгадир. Бу ҳолат ҳам аудиториядагилар-ни ўйлашга мажбур этади.

Яна ўзига ҳоз стратегия-лардан бири — очик ахборот манбаларидан узатилган маълумотни, ундаги айрим фикр-ларни очик тан олиб, кескин рад этиш билан боғлиқ. Масалан, баъзан талабалар ғирт бўҳтондан иборат хабарни эшитганини ташвиш билан узоқсига айтиши мумкин. Шундай пайтда педагог ун-дан эшитган ахбороти маз-мунини сўраб олиб: «Ҳа, бу-ларни биз ҳам биламиз, сен эшитмаганимидин?» дея таъ-кидлаб қўйиши, ахборотнинг асл бўҳтон қисмини инкор этиши оқилона иш бўлади.

Мафкуравий жараёнга жалб қилинган мутасаддилар — пе-дагог, ота-оналар, маҳалла фа-оллари, воизлар, тарғиботчи-лар ёшларда кузатиладиган иккиланиш позициясини бартараф этишда ўз ҳаётий тажрибаларига таянишлари лозим.

Хулоса шундаки, очик ах-борот хуружлари шароитида шахсга турли-туман маълумот-ларнинг у ёки бу шаклда етиб келиши табиий. Бундай шароитда оилада катталар-нинг, аудиторияда педагог-нинг, омма олдига чиққан воизнинг фаол ҳаётий пози-цияси, теран муносабати ёшларга ижобий таъсир кўрсатади. Глобаллашув ша-роитида баркамол авлодни тарбиялаш — мураккаб жа-раён, бу ўта масъулиятли ва-зифа ҳар биримиздан юксак маънавиятни, мустаҳкам фу-қаролик позициясини, фи-дойиликни талаб қилади.

Васила КАРИМОВА,
психология фанлари
доктори,
профессор

ҒОЯГА ҚАРШИ — ҒОЯ, ФИКРГА ҚАРШИ — ФИКР

ёхуд бу кураш жараёнида нималарга эътибор қаратиш зарурлиги хусусида

кишиларнинг нормал фаоли-ятига халақит берувчи, онга салбий таъсир этувчи омил сифатида қаралади.

Ахборот хуружлари шахс-га, муайян ташкилот ва дав-латга йўналтирилган таъсир бўлиб, асл мақсади нормал ҳаёт тарзи бузилишини на-зарда тутган сиёсий ва ижти-моий гуруҳларнинг гаразли ниятларидан келиб чиққди, шу боис у моҳиятан ижтимо-ий психологик ҳодисадир.

Кейинги пайтларда турли хорижий ОАВ орқали асо-ли-асоссиз ахборотлар, омма онгига салбий таъсир кўрс-атадиган маълумотлар тарқа-тилмоқдаки, бунинг таъсири-да айрим одамлар ва яхлит ижтимоий гуруҳларда бир-би-рига нисбатан баъзан агрес-сив, очик девизант (нормал хулқ-атворга зид) хатти-ҳа-ракатларни келтириб чиқарув-чи ҳолатлар юзга кела бош-лади. Шу сабабли ахборот хавфсизлиги тўғрисида гап кетганда, нафақат у ёки бу мазмундаги маълумотларни ишончли тарзда сақлаш, бал-ки унинг аниқлиги, ҳоли-сизлигини ҳаққоний манбалар орқали таъминлаш ва етқа-лиш масалалари ҳам бирла-миш роль ўйнайди.

Ҳозирги вақтда компьютер воситалари орқали амалга оширилаётган ахборот хуруж-лари ҳақида кўп ёзилмоқда. Бундай хуружларнинг ўзига ҳослиги шундаки, компьютер тармоқлари орқали етказила-ётган маълумотларнинг аниқ манзилини билиш анча муш-кул. Яъни, хуружга қарши ту-ришда унинг кимдан ва қер-дан келаётганини билиш му-ҳим, айнан шу жиҳатдан «компьютер терроризми» деб аталмиш хавфни бартараф этишда қийинчиликлар мав-жуд. Чунки интернет орқали тарқатилмаган ахборот лаҳ-

б) **крэкерлар** (*crackers*) — ах-борот тизимининг хавфсизли-гини атайлаб бузиб, рухсат-сиз ўзгариштириб киритиш билан шуғулланадиган шахслар; в) **фрикерлар** (*phreakers*) — турли хил телекоммуника-ция тизимларида кўпуровчи-лик билан шуғулланадиган ла-р.

Бу каби жиноятчилар гу-руҳи одатда йирик коммуни-кация тармоқларида кўпуров-чилик билан шуғулланиб, банк ва жамоат тартибини сақлаш муассасалари тармоқ-ларидаги ахборот тизимини бузишга ҳаракат қиладилар. Чунки бу ишларнинг тағида ётган мақсад ҳаммаша гаразли бўлиб, йирик пул маблағла-рига эга бўлиш билан боғ-лиқдир. Бу каби ишларга ало-ҳида шахслар киришса, улар-ни тезда аниқлаб топиб, жа-золаш мумкин, лекин уюш-ган жиноятчилар гуруҳи бўлса, бунинг хавфи янада катталашади.

Ҳарбий экспертларнинг таъкидлашича, XX асрда ана шундай ахборот хуружлари орқали мамлакатлар хавфсиз-лигига таҳдид солиш, ноқо-нуний ишлар билан шуғул-ланиш, катта пул маблағла-рининг бир мамлакатдан ик-кинчисига ўтиб кетиши ўзига ҳоз ахборот-психологик уруш бўлиб, бу ҳолат психологлар олдига, жумладан, ижтимоий психология олдига ўзига ҳоз вазифаларни қўяди.

Информацион таҳдид ва унинг психологик моҳияти қўлаб қўйсатишлар, психолог-лар изланишларининг пред-метиға айланиб бормоқда. Олимларнинг фикрича, ахбо-рот урушида энг аввало пси-хологик қонуниятлар инобат-га олинади, чунки унинг асо-сий мўлжали — инсон онги-дир. Шу каби таҳдидлар учун ўзига яраша ҳимояланиш

тур **реклама**дир. Чунки яхши ишланган реклама одамлар ишонч ва эътиқодини жуда тез ўзгариради. Ишонч ва эътиқоднинг ўзгариши эса эгасини дадил ҳаракатга чор-лайди.

Парчалаб ташланган маълумотлар — ахборот хуруж-ларини амалга оширишнинг янги воситаларидан бири. Бунда бир қарашда аҳамият-сиз, айрим алоҳида маълумот-ларни мужассам этган ахбо-рот ўз маданий савиясига бе-восита таъсир қилиб қўйга-ларини киши билмай қолади. Одатда ақли мутахассислар муҳим, глобал характерли маълумотларга эътибор қара-тиб, орада ўтказиб юборил-диға эга бўлиш билан боғ-лиқдир. Бу каби ишларга ало-ҳида шахслар киришса, улар-ни тезда аниқлаб топиб, жа-золаш мумкин, лекин уюш-ган жиноятчилар гуруҳи бўлиб, бунинг хавфи янада катталашади.

Ҳарбий экспертларнинг таъкидлашича, XX асрда ана шундай ахборот хуружлари орқали мамлакатлар хавфсиз-лигига таҳдид солиш, ноқо-нуний ишлар билан шуғул-ланиш, катта пул маблағла-рининг бир мамлакатдан ик-кинчисига ўтиб кетиши ўзига ҳоз ахборот-психологик уруш бўлиб, бу ҳолат психологлар олдига, жумладан, ижтимоий психология олдига ўзига ҳоз вазифаларни қўяди.

Информацион таҳдид ва унинг психологик моҳияти қўлаб қўйсатишлар, психолог-лар изланишларининг пред-метиға айланиб бормоқда. Олимларнинг фикрича, ахбо-рот урушида энг аввало пси-хологик қонуниятлар инобат-га олинади, чунки унинг асо-сий мўлжали — инсон онги-дир. Шу каби таҳдидлар учун ўзига яраша ҳимояланиш

Ёмонлик билан тугамайди-ган қуроллар — мутахассис-ларнинг фикрича, одамлар ҳаётига таҳдид солмайдиган. Яъни, саломатлигини ишдан чиқариш ёки умри қисқар-тириш каби тафасотлар ет-

факкур юритиш, ҳар бир маълумот ёки ахборотни чуқур таҳлил қилишга қодир эмас. Шунинг учун ҳам юқори-Тех-нология воситалари орқали онгости тузилмасига бевоси-та таъсир ўтказиб, онглилик даражасини камайтириш, ҳар қандай янги маълумотга нис-батан табиий толерантлигини ошириш қийин эмас. Буни психологлар «психиканинг» деб изоҳлашади. Чунки одам ҳаммаша янгилик-ка қизиқади. «Бу нима?» реф-лекс, айниқса, кичик ёшли болалар ва ўсмирларда куч-лилиги боис кўр-кўрона, бўлар-бўлмас маълумотларни қабул қилишга мойил бўла-дилар. Шунинг учун ҳам пси-хологлар ёшлар онгини тур-ли ғайритабиий ахборотларга нисбатан чиниктириш психо-логик ҳимоя воситаларини ва имкониятларини кучайтириш-га хизмат қилишини алоҳида таъкидлайдилар.

Афсуски, замонавий ёшлар-да ўзга маданиятга қизиқш, миллий урф-одатларга зид

мода кетидан қувишга мой-илик сезилади. Шу сабабли улар интернет ва бошқа ОАВ орқали узатиладиган турли хил маълумотларни психоло-гик экспертизасиз қабул қиладилар. Ёт маданиятга таҳдид, мафкуравий таҳдид-ларнинг асл маъносини ту-шуниб етмаслик, умуман гло-баллашув жараёнининг салбий таъсири ёшларда ўзига ҳоз ге-донистик психологиянинг шаклланиши учун шарт-ша-роит яратди. Гедонизмнинг маъноси шундайки, шахс ва унинг хулқ-атвори мотивла-рида фақат нималардангир лаззатланиш, қониқиб олиш ва ички руҳий изтироблар-дан холи бўлишга уриниш ҳисси устуворлик қилади. Тўғри, аслида инсоннинг тўқ ва фаровон ҳаётга интилиши,

ғоямиз ва мафкурамиз ғоявий таянч ва асос бўлади».

Давлатимиз раҳбарининг кўрсатмалари ва истиқболли ғояларидан келиб чиқиб, ҳозирги мураккаб шароитда таъсир ўтказиб, онглилик даражасини камайтириш, ҳар қандай янги маълумотга нис-батан табиий толерантлигини ошириш қийин эмас. Буни психологлар «психиканинг» деб изоҳлашади. Чунки одам ҳаммаша янгилик-ка қизиқади. «Бу нима?» реф-лекс, айниқса, кичик ёшли болалар ва ўсмирларда куч-лилиги боис кўр-кўрона, бўлар-бўлмас маълумотларни қабул қилишга мойил бўла-дилар. Шунинг учун ҳам пси-хологлар ёшлар онгини тур-ли ғайритабиий ахборотларга нисбатан чиниктириш психо-логик ҳимоя воситаларини ва имкониятларини кучайтириш-га хизмат қилишини алоҳида таъкидлайдилар.

Афсуски, замонавий ёшлар-да ўзга маданиятга қизиқш, миллий урф-одатларга зид мода кетидан қувишга мой-илик сезилади. Шу сабабли улар интернет ва бошқа ОАВ орқали узатиладиган турли хил маълумотларни психоло-гик экспертизасиз қабул қиладилар. Ёт маданиятга таҳдид, мафкуравий таҳдид-ларнинг асл маъносини ту-шуниб етмаслик, умуман гло-баллашув жараёнининг салбий таъсири ёшларда ўзига ҳоз ге-донистик психологиянинг шаклланиши учун шарт-ша-роит яратди. Гедонизмнинг маъноси шундайки, шахс ва унинг хулқ-атвори мотивла-рида фақат нималардангир лаззатланиш, қониқиб олиш ва ички руҳий изтироблар-дан холи бўлишга уриниш ҳисси устуворлик қилади. Тўғри, аслида инсоннинг тўқ ва фаровон ҳаётга интилиши,

ғоямиз ва мафкурамиз ғоявий таянч ва асос бўлади».

Давлатимиз раҳбарининг кўрсатмалари ва истиқболли ғояларидан келиб чиқиб, ҳозирги мураккаб шароитда таъсир ўтказиб, онглилик даражасини камайтириш, ҳар қандай янги маълумотга нис-батан табиий толерантлигини ошириш қийин эмас. Буни психологлар «психиканинг» деб изоҳлашади. Чунки одам ҳаммаша янгилик-ка қизиқади. «Бу нима?» реф-лекс, айниқса, кичик ёшли болалар ва ўсмирларда куч-лилиги боис кўр-кўрона, бўлар-бўлмас маълумотларни қабул қилишга мойил бўла-дилар. Шунинг учун ҳам пси-хологлар ёшлар онгини тур-ли ғайритабиий ахборотларга нисбатан чиниктириш психо-логик ҳимоя воситаларини ва имкониятларини кучайтириш-га хизмат қилишини алоҳида таъкидлайдилар.

ғоямиз ва мафкурамиз ғоявий таянч ва асос бўлади».

Давлатимиз раҳбарининг кўрсатмалари ва истиқболли ғояларидан келиб чиқиб, ҳозирги мураккаб шароитда таъсир ўтказиб, онглилик даражасини камайтириш, ҳар қандай янги маълумотга нис-батан табиий толерантлигини ошириш қийин эмас. Буни психологлар «психиканинг» деб изоҳлашади. Чунки одам ҳаммаша янгилик-ка қизиқади. «Бу нима?» реф-лекс, айниқса, кичик ёшли болалар ва ўсмирларда куч-лилиги боис кўр-кўрона, бўлар-бўлмас маълумотларни қабул қилишга мойил бўла-дилар. Шунинг учун ҳам пси-хологлар ёшлар онгини тур-ли ғайритабиий ахборотларга нисбатан чиниктириш психо-логик ҳимоя воситаларини ва имкониятларини кучайтириш-га хизмат қилишини алоҳида таъкидлайдилар.

Афсуски, замонавий ёшлар-да ўзга маданиятга қизиқш, миллий урф-одатларга зид мода кетидан қувишга мой-илик сезилади. Шу сабабли улар интернет ва бошқа ОАВ орқали узатиладиган турли хил маълумотларни психоло-гик экспертизасиз қабул қиладилар. Ёт маданиятга таҳдид, мафкуравий таҳдид-ларнинг асл маъносини ту-шуниб етмаслик, умуман гло-баллашув жараёнининг салбий таъсири ёшларда ўзига ҳоз ге-донистик психологиянинг шаклланиши учун шарт-ша-роит яратди. Гедонизмнинг маъноси шундайки, шахс ва унинг хулқ-атвори мотивла-рида фақат нималардангир лаззатланиш, қониқиб олиш ва ички руҳий изтироблар-дан холи бўлишга уриниш ҳисси устуворлик қилади. Тўғри, аслида инсоннинг тўқ ва фаровон ҳаётга интилиши,

ғоямиз ва мафкурамиз ғоявий таянч ва асос бўлади».

Давлатимиз раҳбарининг кўрсатмалари ва истиқболли ғояларидан келиб чиқиб, ҳозирги мураккаб шароитда таъсир ўтказиб, онглилик даражасини камайтириш, ҳар қандай янги маълумотга нис-батан табиий толерантлигини ошириш қийин эмас. Буни психологлар «психиканинг» деб изоҳлашади. Чунки одам ҳаммаша янгилик-ка қизиқади. «Бу нима?» реф-лекс, айниқса, кичик ёшли болалар ва ўсмирларда куч-лилиги боис кўр-кўрона, бўлар-бўлмас маълумотларни қабул қилишга мойил бўла-дилар. Шунинг учун ҳам пси-хологлар ёшлар онгини тур-ли ғайритабиий ахборотларга нисбатан чиниктириш психо-логик ҳимоя воситаларини ва имкониятларини кучайтириш-га хизмат қилишини алоҳида таъкидлайдилар.

Афсуски, замонавий ёшлар-да ўзга маданиятга қизиқш, миллий урф-одатларга зид мода кетидан қувишга мой-илик сезилади. Шу сабабли улар интернет ва бошқа ОАВ орқали узатиладиган турли хил маълумотларни психоло-гик экспертизасиз қабул қиладилар. Ёт маданиятга таҳдид, мафкуравий таҳдид-ларнинг асл маъносини ту-шуниб етмаслик, умуман гло-баллашув жараёнининг салбий таъсири ёшларда ўзига ҳоз ге-донистик психологиянинг шаклланиши учун шарт-ша-роит яратди. Гедонизмнинг маъноси шундайки, шахс ва унинг хулқ-атвори мотивла-рида фақат нималардангир лаззатланиш, қониқиб олиш ва ички руҳий изтироблар-дан холи бўлишга уриниш ҳисси устуворлик қилади. Тўғри, аслида инсоннинг тўқ ва фаровон ҳаётга интилиши,

ғоямиз ва мафкурамиз ғоявий таянч ва асос бўлади».

ғоямиз ва мафкурамиз ғоявий таянч ва асос бўлади».

ғоямиз ва мафкурамиз ғоявий таянч ва асос бўлади».

ғоямиз ва мафкурамиз ғоявий таянч ва асос бўлади».

ғоямиз ва мафкурамиз ғоявий таянч ва асос бўлади».

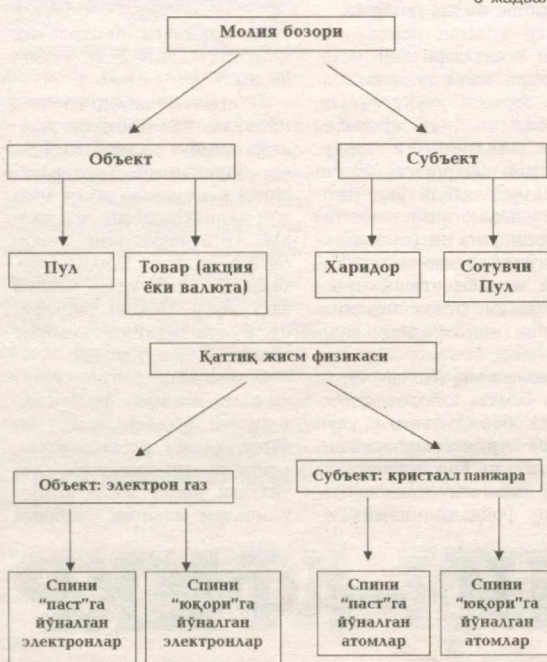
ғоямиз ва мафкурамиз ғоявий таянч ва асос бўлади».

ғоямиз ва мафкурамиз ғоявий таянч ва асос бўлади».

(Давоми. Боши газетанинг 76-сонда.)

Молия бозори билан қаттиқ жисм объектилари ва субъектилари ўртасидаги ўхшашлик

3-жадвал



Сўнгги йилларда рўй бераётган воқеалар жуда кўп профессионал иқтисодчилар учун қутилмаган вазиятларни юзага келтирди. Бунинг сабаби жамият ва иқтисодиётда рўй бераётган мураккаб жараёнларнинг келиб чиқишини тушунтириш табиий фанлар тилида амалга оширилмоқда. Қувонарлиси, ҳозирги кунда барча соҳа олимлари ўзаро мулоқот орқали турли хил фанлар чегарасида ётувчи умумийликни излашга ҳаракат қилишмоқда. Масалан, қиймат назариясини олайлик: аслида бу назариянинг асосида капитал энергия ётади. Таникли физик Ж.Бернал энергиянинг муҳиятини қуйидагича тушутирган эди: «У жуда кўп фанларни бирлаштиради. Бутун инсониятнинг фалияти — саноат, транспорт, ёритиш, овқатланиш, ва ниҳоят, ҳаётнинг ўзи ҳам битта ягона термин — энергия билан боғлиқ. Энергия валюта физикасида ҳам ўзининг ифодасини топган». Қуйидаги жадвалларда «Термодинамик ва иқтисодий системалар ўртасидаги ўхшашлик(1-жадвал)», «Физика ва иқтисодий тушунчалар ўртасидаги ўхшашлик(2-жадвал)», «Молия бозори билан қаттиқ жисм объектилари ва субъектилари ўртасидаги ўхшашлик(3-жадвал)лар келтирилган.

Термодинамик ва иқтисодий катталиклар ўртасидаги ўхшашлик

1-жадвал

Физик катталик номи	Белгиси	Ўлчами	Иқтисодий катталик номи	Белгиси	Ўлчами
Механик иш	A	Жоул	Асосий ресурс	M	Пул
Энергия	E	Жоул	Ресурс захираси	N,M	Пул
Температура	T	Градус	Ресурсни баҳолаш	P	Пул/дона

Физика ва иқтисодий тушунчалар ўртасидаги ўхшашлик

2-жадвал

Белгилар	Физик катталик	Иқтисодий катталик
N_e^+	Спини «паст»га йўналган электронлар	Пул
N_e^-	Спини «юқори»га йўналган электронлар	Товар (акция ёки валюта)
N^+	Спини «паст»га йўналган атомлар	Харидорлар
N^-	Спини «юқори»га йўналган атомлар	Сотувчилар
J	Алмашин	Ликвидлик (товар алмашин)
W	Тартибсизлик Тешиклар концентрацияси	Волатиллик (хаос) Бозорнинг сийракланиши
p	Электронлар концентрацияси	Бозор ресурсларининг концентрацияси
A	Антиферромагнетик	Турғун (стабил) бозор
F	Тўйинган ферромагнетик	Турғун бўлмаган бозор
SF	Тўйинган ферромагнетик	Реал бозорнинг бўлмаслиги

ФАНЛАРАРО ИНТЕГРАЦИЯ

ёхуд унинг таълим тизимидаги ўзига хос ўрни хусусида

Маълумки, иқтисодиёт ҳам, жамият ҳам ривожланувчи динамик системадир. Жамият иқтисодиётининг ривожланиши — бу қонуний йўналтирилган, ишлаб чиқариш қушларининг ўсиши билан муносабатларнинг сифат жиҳатдан ўзгариш шаклидир.

Ривожланиш назарияси иқтисодиётнинг ўзгариш сифатини ҳисобга олади. Иқтисодиёт, жумладан, товар-пул ҳўжалиги динамик система ҳисобланади. Динамик системалар ҳолат тенгламалар орқали ҳаракатланади. Товар пул ҳўжалигининг асосий харақтеристикалари энг содда ҳолда молекуляр физикада ва термодинамикадаги Менделеев-Клапейрон тенгласига айнан ўхшаш бўлади: $PV=MT$ (1)

Бу ерда P — товар баҳосининг даражаси; V — сотишга чиқарилган товар ҳажми; M — муомаладаги пул миқдори (масса); T — пулнинг айланиш тезлиги. Бу тенгламани реал ҳўжалikka тўла қўлаб бўлмайди. Бу ҳолда реал газ учун Ван дер Ваальс тенгласига ўхшаш тенглама пайдо бўлади:

$$\left[P + \frac{a}{V^2}\right](V-b) = MT(2)$$

Бу ерда $\frac{a}{V^2}$ — товар бирлиги баҳосининг тўланмаган қисми, a ва b реал товар пул ҳўжалигига тегишли бўлган тузатмалардир.

Бундай мисолларни жуда қўлаб келтириш мумкин. Шундай қилиб, ҳозирги

вақтда физика қонуналарини иқтисодиётда қўллашга бағишланган янги йўналиш — физик-иқтисодиёт пайдо бўлди. Линден Ларуш «Физическая экономика как платоновская эпистемологическая основа отраслей человеческого знания» (Москва, 1997 г.), Д.Конторов, Н.Михайлов «Основы физической экономики» (Москва, 1999 г.) китобларини чоп эттиришди. Бу китобларда физиканинг иқтисодиётда қўлланилиши бўйича жуда кўп материаллар берилган. Ушбу фан билан шуғулланувчилар сони йилдан-йилга ортиб, интернет сайтларида «Бозор физикаси» бўйича минглаб ишлар берилган. Москвада чиқадиغان Россия Фанлар академиясининг «Вопросы экономики» журналининг табиий-илмий фанларнинг иқтисодиётда қўлланилиши бўйича махсус бўлим ташкил қилди. 2008 йили Польша (Познань шаҳри)да физик-иқтисодиёт бўйича халқаро конференция ўтказилди.

АҚШда чиқадиغان «Physics today» («Бугунги фи-

зика») журналининг 1997 йил январь сонидеги бир мақолада физикларнинг жуда қўпчилиги биржаларда, брокерлик фирмаларида ва бошқа турли хил ташкилотларда ишлаётганлиги ҳақида маълумот келтирилган. Унда таъкидланишича, физиклар математиклардан фарқли ўларок, бундай фонд биржаларига ўтиб кетишининг сабаби уларнинг физикларга хос бўлган реал жараёнларни миқдорий таҳлил қилиши, физика қонуналарининг универсал эканлигини намоён қилиши туфайлидир.

Нобель мукофоти совриндори Маррис Алле Женевадаги Халқаро иқтисодий тараққиётлар институтида ўқиган маърузасида «Иқтисодиёт ўзининг услубларига математика, физика ва компьютер методларини татбиқ этгани туфайли ҳақиқий фанга айланилган»ни айтиб ўтади. Бундай интеграциялашув ижобий жараёнларни юзага келтирди.

Бундан ташқари, физиклар опцион баҳосининг вақт бўйича ўзгаришининг эҳтимол зичлигини ҳисоблайдиган Блек-Шамес тенгламаси, Браун ҳаракати учун чиқарилган Эйнштейн-Смолуховский тенгламаси ёки фазовий ўтиш атрофидаги флуктуацияни аниқлайдиган Ландау-Гинзбург тенгламаси билан умумий эканлиги, бу — кейинги икки тенгламадан биринчи тенглама келиб чиқишини кўрсатиб берибди. Бу эса иқтисодиётни кўтаришга ёрдам беради.

Этиборлиси, физиклардан Андре Дука «Эволюциянинг умумий назарияси ёки Бозор физикаси» (2004 йил) китобида бозорни физик объект, биржани эса бу объектнинг параметрини ўлчайдиган асбоб, деб қарайди. Шунингдек, бу китобда ҳар қандай жамоат

параметри, шу жумладан, фонд бозорини ҳам физика қонуналари асосида тушунтириб беради. Баҳони моддий нуқтанинг координатаси, баҳонинг ўзгаришини эса заррачанинг ҳаракати деб қараб, классик ва квант механика қонуналарини қўллаш орқали турғун ва динамик иқтисодиёт қонуналарини келтириб чиқаради. Баҳо ва бошқа параметрларни илмий башорат қилиш мумкин деб, инвестиция ва техник анализини амалий физиканинг янги соҳаси деб ҳисоблайди. У ўз натижаларини умумлаштириб материя ҳосил бўлишининг эволюция қонуналарини янгича тушунтиришга уринди. Эволюция жараёни фақат биологияга тегишли бўлмасдан, иқтисодиёт ва бошқа фанларга ҳам тааллуқли эканлигини кўрсатиб берибди. Мисол сифатида Ч.Дарвиннинг турларнинг ҳосил бўлиши назарияси билан лазер нурунинг ҳосил бўлиши, модданинг ва ҳаётнинг пайдо бўлиши битта қонун — эволюция қонунига бўйсунганини исботлади. Бу эса бозор физикасини асослаб берибди.

Ҳозир жаҳоннинг етакчи университетлари физик-иқтисодиёт бўйича мутахассислар тайёрламоқда. Битирувчилар ва уларга бўлган эҳтиёж, иқтисодиёт ва банк академиялари битирувчиларига бўлган талабдан юқори даражада ошиб кетаётганлиги кузатишмоқда. Бундан фанлар ўзаро уйғунлашиб бораётган бир даврда иқтисодчи-мутахассислар учун физика қанчалик зарур эканлигини англаш мумкин. Кези келганда айтиш жоизки, миқдор ва сифат атамалари физика ва иқтисод фанларига бирдай тегишлидир. Бу ҳақда Р.Пиндайк, Д.Рубинфельд «Микроиқтисод» (инглизчадан таржима қилинган. Тошкент-2002) китобида жуда кўп мисоллар келтирилган.

Ўзбекистон мустақилликка эришгандан сўнг, унинг жаҳон ҳамжамиятидаги макеи ва обрўсини кўтариш мақсадида чуқур ижтимоий-иқтисодий ислохотлар бошлаб юборилди. Бугунги кунда рўй бераётган катта ўзгаришлар ҳўжалик юртиш тизими, унинг шакллари ва тамойиллари, улар замиридаги ишлаб чиқариш муносабатлари хусусидаги таъсирларни тубдан ўзгартариб юборди. Миллий иқтисодиётимизни шакллантириш жараёни назарий жиҳатдан қайта кўриб чиқилмоқда ҳамда соғлом ақл-идрок, жаҳон ҳўжалик тажрибаси, умуминсоний қадриятларнинг устуворлиги ва жамият ҳаётининг барча қирраларини демократлаштириш талабларига мувофиқ ўзгариб бормоқда.

Яна шу нарса равшанки, иқтисодий ўзгаришлар қанчалик мантиқли ва барқарор давом этса, ҳаёт фаолиятимизнинг бошқа соҳаларини ижтимоий жиҳатдан янада самаралироқ янгилашимиз мумкин.

О. ҚУВОНДИҚОВ, физика математика фанлари доктори, профессор, Ш.ҚУВОНДИҚОВ, иқтисод фанлари номзоди, доцент (Давоми бор.)

Кунларнинг бирида дарсадан сўнг бир ўқувчим сўраб қолди:

— Устоз, вақтингиз борми?
— Ҳўш?

Шошиб турганимга қарамай, унинг раъйини қайтара олмадим.

— Устоз, ўғрилиқ қилган инсон оламдан ўтган ота-онасига дуо қилса, ўтмас экан, шу ростми?

ВИЖДОН АМРИ

— Ҳа, чунки у гуноҳкор, — дедим.
— Устоз, мен болалигимда бир айб иш қилганман. Ёнимдаги парта устидан турган чиройли рўчкани билдирмасдан сумкамга солиб қўйганман. Ҳеч ким рўчка йўқотдим, демади. Бу воқеа эсимдан чиқиб кетди, ҳамон виждоним қийналади. Ўша гуноҳимни қандай «ювсам» бўлади?

— Дўконга борасан, худди шундай рўчка сотувда неча сўм турса, шунча пулни кўнглингдан чиқариб, муҳтожларга берасан.

... Ўқувчимнинг юзида табассум пайдо бўлди. Мен эса бошқа нарсадан хурсанд бўлдим. Орадан шунча йил ўтиб, қилган айбини тан олиш ҳам жасорат. Ўқувчим қалбида виждон уйғоқлиги бор!

Турсунали ЮСУПОВ

Риштон тумани

КЎЗА КУНДА ЭМАС...

Бекатда одамлар гавжум. Негадир автобуслар кўп-у, йўловчилар кам. Хайдовчилар автобусдаги қулайликларни озгизга тегмай мақтаса ҳамки, йўловчилар «Дамас» тўхтайдиган жойга йўл олишарди.

— Онахон, келинг, мана автобуга чиқинг, манзилингизга эсон-омон олиб бориб қўямиз. Автобус ичи салқин, телевизор дейсизми, ашулаи — барчаси бор. Ўриндиқлар ётишга мўлжалланган, нархи ҳам унча қиммат эмас... — деган хайдовчининг гапи оғзида қолди.

Онахон оғир-оғир икки сумкани кўтарганча унга эътибор қилмай, «Дамас»лар тўхтайдиган жойига ўтиб кетди. Бир кишилиқ жой бор экан, амаллаб ўтириб олди.

Тор, тикилинч, бунинг устига, ҳар бир йўловчининг иккитадан сумкаси! Оёқ қимирлатишга имкон йўқ. Хайдовчи гап бошлади:

— Бугун кечаси билан Қаршидан Ғузорга одам

Siz nima deysiz?

кўп бўлди. Тўртта «Дамас» туни билан қатнадик. Охирги марта эрталаб 4-30да Қаршидан қайтдик.

Онахоннинг ичи зил кетди. «Автобуга чиқaversам бўларкан...» деб ўйланиб қолди ва бирдан сергакланиб:

— Ўғлим, кечаси билан ухламай ҳам ўзингизни, ҳам шунча йўловчининг ҳаётини хавф остига қўйиб, кундузи яна ишга чиқдингизми?

— Ўғлим, кечаси билан ухламай ҳам ўзингизни, ҳам шунча йўловчининг ҳаётини хавф остига қўйиб, кундузи яна ишга чиқдингизми?

БОЛАЛИГИМ ЎЗИМ БИЛАН

Ўз юртини тарк айлаб, ўзгалар Ватанга ҳавас қилган киши умрининг сўнгги дамларида афсус-надомат чекади.

«Ватан қадрини ўз юртидан йироқда юрган мусофирдан сўра», дейишади. Бу рост гап. Ватан ҳақида қуйланган қўшиқлар қанча. Тинглай туриб, кўнглинг таскин топади.

Кўнглимга орзулар

солган қишлоғим,
Олис-олисларда қолган қишлоғим.

Келиб қоларми деб ҳар саҳар, ҳар тонг,
Кўзлари йўлимда

қолган қишлоғим...

Таниш кўчага кириб борган сари, айниқса, таниш иссиқ чехраларга кўзи

миз тушган, қувончдан юрагимиз тезтез ура бошлайди. Югуриб, кўча чангитиб юрган нотаниш болакайлар чехрасидан ўзимизни излаймиз. Бир зум болаликка қайтамиз. Нуруний отахон

ва онахонларни кўриб, қон-қариндошимиздай яқин кўришамиз, тўйиб-тўйиб сўхбат қиламиз. Демак, болалигимиз қолган қишлоқни биз, бизни эса у соғинибди.

Қишлоғимнинг чанг кўчалари, лой ариқлари, таниш қўшиқлар — барчаси кўксимда ўчмас хотирага айланган. Киндик қоним тўкилган маскан ҳар доим мени кўзга кўринмас ришта билан боғлаб туради. Мен бу гўшадан ҳеч қачон узилиб кета олмайман!

Дилфуза ҒАНИЕВА

Фарғона вилояти

ТАШХИСНИНГ ЯНГИ УСУЛИ

Сигарета ва носни тинимсиз чекиш натижасида турли касалликлар келиб чиқиши барчамизга маълум. Кашандалар асосан ўпка, ошқозон, қизилўнғачларини жиддий зарарлайди. Япон олимларининг тиббий текширувлари Ер юзидagi кашандаларнинг 30-32 фоизи саратон касаллигига дучор бўлишини тасдиқлади. Япония онкология

миллий маркази мутахассислари а, о, у, ў, э, унли говушларини талаффуз қилдириб, товуш амплитудаси — овознинг ҳавода қандай тебранишига қараб, саратон касаллигини аниқлаш усулини ишлаб чиқишди. Бу тажрибани бошқа давлатлар ҳам ўз амалиётида қўлламоқда.

Bilasizmi?

овознинг ҳавода қандай тебранишига

Турсунхўжа АЗЛАРХОНОВ



Қон-қариндошлар, оға-инилиқ ришталарини мустаҳкам сақлаган, доимо уларнинг иззатини ва ҳурматини жойига қўйган кишига Оллоҳ ўз раҳмат эшикларини очади (Ҳадиси шарифдан).

Fikr

Мазмунли умр кечиришимизда яқин инсонларнинг, дўсту биродарларнинг кўмагига зарурат сезамиз баъзан. Ота-она қарамоғидаги ака-ука, опа-сингиллар бир дастурхон атрофида эмин-эркин, хушнуд кайфиятда еб-ичиб вояга етадилар. Вақт ўтиб, турмуш ташвишлари билан орадаги масофалар узоқлашади, ўрталаридан оқибат кўтарилади. Ака-опалар, ука-син-

ИНСОН ИНСОНГА ҒАНИМАТ

гиллар орасида меҳр-оқибат бўлмаса, борди-келди давом этмаса, бундай сохта қариндошчиликдан не наф? Ким меҳрибонлик қилмас экан, меҳрибонлик кўрмагайди! Инсонларнинг энг яхшиси узилиб кетган қариндошчилик ришталарини яна тиклаган кишилардир. Меҳр-оқибат бор жойда барака бўлади. Ота-онага меҳрли бўлиш, ака-укалардан болабар бўлиб туриш фарздир. Айниқса, «палахмон тоши»дек отилган опа-сингилларнинг ҳолидан хабар олиш, ҳеч бўлмаганда яхши сўз билан кўнглини кўтариш жигарлар орасидаги муносабатларни мустаҳкамлайди. Қариндошларимизга, яқинларимизга ақалли учрашганда бир оғиз ширин сўз айтсак, уларнинг кўнглини тоғдек кўтарган бўламиз. Инсон инсонга ғанимат. Яқинларимизни қанча йўқласак, шунча оз. Фарзандларимиз ҳам бунга одатлансин.

Саодатли ОСТОНА

Қамаши тумани

ОТА-ОНА — ИБРАТ КЎЗГУСИ

Сир эмаски, бир хонадон вакиллариининг хоҳ ижобий, хоҳ салбий феъл-атвори шу оилда улғаяётган бола руҳиятида акс этмай қолмайди. Баъзида биз ўзимизда мавжуд бўлмаган ибратли хислатларни фарзандимизга синдиришга уринамиз. Бу нотўғри. Чунки болада эшитиб бажаришдан кўра кўриб тақлид қилишга мойиллик кучли бўлади. Шарқона одобимиз болани етти жиҳатдан тарбиялашни назарга олган. Булар — ақлий тарбия, соғлиқ ва бадан тарбияси, гўзаллик ва диний-руҳий тарбия. Ёш ота-оналарнинг барчаси ҳам тарбия-таълим борасида етарли тажриба ва билимга эга эмас. Шу боис уларга бобо ва бувижонлар маслаҳати, кўмаги асқотади.

Tarbiya — saodat

ёшларидаги ахлоқсизликнинг оддий ҳолатга айланиб бораётгани бизни яна бир марта сергакликка ундайди. Фарзандларимиз қандай ахборотлар қуршовида эканидан болабар бўлиб турмоғимиз даркор. Айрим қабиҳ гоёларга йўғрилган ахборотлар боланинг фикрини банд этиб, онг-шуури учун ортиқча юк, баъзан сал-

бий хатти-ҳаракатларга чорловчи куч бўлиб хизмат қилади.

Ота ва она ўртасидаги чин инсоний туйғуларга асосланган самимий муносабатлар болалар учун мусаффо ибрат кўзгуси.

Асрлар оша сайқалланиб келаётган миллий маданиятимиз андозасини фарзандларимиз ўз ота-оналари тимсолида кузатади ва ўзлаштиради. Муқаддас оила кўрғонида, шарқона одо-бу ахлоқ қоидаларини ўрганган, ҳалол меҳнат нони билан суяғи қотган болалар кейинчалик илму ҳунар ўрганишда шижоат кўрсатишади.

Осуфжон СОЛИЕВ,
ойил тоифали кимё
фани ўқитувчиси

Дуккакли ўсимликлар сафига кирувчи маккажўхори таркибида крахмал, ёғ, В₁, В₂, В₆ витаминлари, никотин ва бошқа хил кислоталар мавжуд бўлиб, қонда гемоглабинни мутаносиблаштиради ва холестерин миқдорини камайтиради. Попугидан тайёрланган қайнатма қон босимини пасайтиради. Ундан вирусли

Taklif

са, яхши бўларди. Мактабдаги меҳнат таълими дарсларида, касб-ҳунар коллежларидаги «Таом тайёрлаш технологияси» ва педагогика олий ўқув юртларидаги «Касб таълими практикуми» курсларида шундай қўлланмага эҳтиёж сезилапти. Дуккакли ўсимликлардан таом, салат ёки тузлама тайёрлашни ўргатмоқчимиз.

ҚЎЛЛАНМАГА ЭҲТИЁЖ БОР

гепатит касаллигини даволашда ҳам унумли фойдаланиш мумкин.

Ўрик меваси таркибида эса каротин, пектин, хушбўй моддалар, калий, кальций, фосфор каби минерал тузлар бор. Ўрик юрак-қон томир касалликларини даволашда, ични юмшатишда қони фойда. Туршагидан қон босимини меъёрлаштиришда ҳам фойдаланилади...

Шифобахш ўсимликлар ҳақидаги омабон қўлланмалар кўпроқ нашр этил-

Дарсининг назарий қисмида бу махсулотларнинг фойдали хусусияти ҳамда инсон саломатлигига таъсири ҳақида тушунча бериш лозим. Шифобахш ўсимликлар хусусиятларидан хабардор фарзандларимиз келажакда буни ўз турмуш тарзларида қўллашлари мумкин.

Барнохон АБДУРАИМОВА,
Бешариқ туманидаги 33-мактаб
ўқитувчиси

Саҳифани Феруза ХОЛМУРОДОВА тайёрлади.

Глобаллашув жараёнида табиатга сунъий босим ўтказишнинг кучайиб бораётгани дунё олимларини ташвишга солмоқда. Техниканинг ақлбавар қилмас даражада такомиллашиб кетиши барча соҳаларда янги ихтиролар яратишга туртки бўлаяпти. Ҳатто табиатни ўзгартириш ва ўзлаштиришнинг мукамал қурилмалари яратилаётир.

Инсоният об-ҳаво ўзгаришлари қаршида ожиз. Энг мукамал қурилмалар ёрдамида ҳам қисқа муддатдан сўнг об-ҳаво қандай бўлишини аниқ башорат қилиш мумкин эмас. Ҳаётини тажрибадан яхши биламизки, баъзан ҳафталик об-ҳаво маълумотлари ҳам тахминий бўлиб, табиат инжиқликларини туфайли бу маълумотлар ўзгариб кетиши мумкин. Айниқса, цунами, довул, торнадо, зилзила ва бошқа кенг

сунъий равишда ҳайдаши, бир-бирига тўқнаштириш орқали ёгингарчиликни тезлаштириш тажрибасидир. Энг кенг тарқалган усуллардан бири «элаш» ёки, содда қилиб айтганда, тарқатиш усулидир. Бундай усулни амалга оширадиган технология ўтган асрнинг 40-йилларида кашф этилиб, бугунги кунгача ўзгармаган. Булутларни тарқатиш юзасидан биринчи муваффақиятли илмий саъй-ҳаракат

ёмғир ҳосил қилиш мумкин экан.

Мутахассисларнинг айтишича, ёмғир атмосфера ёгингарчиликларининг энг кенг тарқалган туридир. Лекин баъзан ёзнинг иссиқ кунларида момақалдирок ёмғир билан бирга дўлни ҳам бошлаб келади. Гоҳида эса йирик-йирик дўл атрофни вайрон қилади. Дўл бино ва уловлар ойнасини синдиргани, одамларга жароҳат етказгани ҳақида эшитганимиз. Бугунги кунда бунинг ҳам ўзига хос кимёвий муҳофаза усули топилди. Дўлни бартараф этиш учун булутга йодланган кумуш ва ацетон аралашмаси сепиладди. Натижада булутларда кўп миқдордаги муз ҳосил бўлади. Ҳавода эса тез эриб, ерга ёмғирга айланган ҳолда тушади. Шу та-

навий ва самарали усуллар ҳам бор. Масалан, яқинда Германия ва швейцариялик олимлар ҳамкорлигида лазер билан конденсациялаш технологияси ишлаб чиқилди. Натижада об-ҳаво шароитларини назорат қилиш имконияти пайдо бўлди. Олимлар махсус асбоблар ёрдамида атмосферада ёмғир томчиларини пайдо қилиб, ёгингарчиликка сабаб бўладиган 100 ТВт кучланмишга эга лазер нуруни яратиш йўлини топишди. Енгил автомобиллар гаражи ҳажмига тенг «Тэрра мобайл» («Teramobile») ёрдамида Женевадаги кўллардан бирининг устида ёмғир ёғдиришга эришишди.

Бу қурилма дунёдаги барча мамлакатлар қишлоқ ҳўжалиги учун фойдали бўлиб, қурғоқчиликка қарши

эшиги очирилиш шубҳасиз, аммо бундан қўзланган мақсад фақат ва фақат ижобий бўлмоғи даркор, — дейди америкалик олим Артур Уэстинг. — Шу боис атроф-муҳитга бевосита ёки билвосита зарарли таъсир кўрсатишдан сақланиш зарур. Бу борадаги ҳаракатларимиз меъёрида бўлиши мақсадга мувофиқдир.

Бу борада 1977 йилдаёқ БМТнинг «метеорологик усуллар билан зўр бериб қуролланиш ва атроф-муҳитни мақсадли равишда бошқариш»ни ман этувчи конвенцияси қабул қилинган. Бироқ Стокгольм (Швейцария) Глобал муаммоларни тадқиқ этиш институти олими Жозеф Голдблатнинг таъкидлашича, мазкур ҳужжатда фақат «ғаразли мақсаддаги» ва «узоқ муддатли, турғун ва оғир оқибатларга сабаб бўлувчи» манипуляциялар ман этилган.

Айни пайтда турли мамлакатларда бу йўналишда иш олиб бораётган олимлар томонидан об-ҳавони ўзгартирувчи технологиялар яратиш давом этмоқда. Уларнинг барча саъй-ҳара-

ОБ-ҲАВОНИ БОШҚАРИШ

инсониятга фойда келтирадими?

қўлмали табиат ҳодисаларини олдиндан айтиш амалий жиҳатдан мушкул. Гоҳида эса инсон яқин коинот ва Ойни ўзлаштираётган пайтда миллион йиллар давомида механизм каби бир текис давом этиб келаётган оддий табиат «исён»ларини нафақат башорат қилиш, балки тадқиқ этишга ҳам ожизлик қилмоқда.

Жаҳондаги турли мамлакатларнинг табиатшунос олиму мутахассислари об-ҳавони бошқариш, унинг устидан назорат ўрнатиш йўлларини излаб топишга уринишмоқда. Бундан қўзланган биринчи мақсад қурғоқчилик, тошқин каби табиий офатларнинг олдини олиш бўлса, кейинги ўринда фалокат юз берган ҳолатда ҳеч бўлмаса битта самарали қарши курашиш воситасига эга бўлиш нияти ётади. Бунинг натижаси ўларок, кучли довул ва тошқинлар бартараф этилади, сунъий булутлар орқали қурғоқчилик туфайли нобуд бўлиш арафасидаги ҳосилни сақлаб қолиш имкони пайдо бўлмоқда. Бироқ бу об-ҳаво устидан бошқаруving ҳозирга қадар маълум ёруғ томони, инсоннинг табиат устидан ҳукмронлик қила олиш орзуси, холос. Сабаби, техника ривожини юқори паллага етган бугунги кунда ҳам энг замонавий асбоблар ёрдамида ўзгарувчан атмосферани мунтазам кузатиб бориб, ўзгаришларни ўта аниқликда қайд этишнинг имкони дегарли йўқ. Шу боис соҳа мутахассислари ўртасида ярим чин, ярим ҳазил бир нақл бор: «Об-ҳаво башорати бу бор-йўғи маълум ва номаълумлар йиғиндисининг ҳосиласидир».

Европа тадқиқотлар маркази илмий ҳодимларининг таъкидлашича, бугунги кунда об-ҳавони ўзгартириш ва назорат қилиш борасида инсониятнинг ягона ютуғи бу — булутларни

лар 1940-йилларда «Женерал Электрик» (General Electric Co.) корпорацияси тадқиқотчилари томонидан амалга оширилган.

Океанортилик олим, Нобель мукофоти совриндори Ирвинг Лангмюр (1881-1957) биринчилардан бўлиб инсоннинг табиатга таъсир кўрсата олишини амалий жиҳатдан ўрганишга киришган. У тажрибада ёмғирни сунъий равишда ёғдириш мумкин бўлган моддани топишга уринди. Жараёнда диққатини сарғиш туз — кумуш йоди ўзига тортди. Ҳўш, унинг устун жиҳати нимада эди? Жавоб оддий: кристалланишга қодир моддалар орасида ундан яхшироғи йўқ экан. Ахир, ёмғир булутларда тўпланган сув томчилари аввал совиб, сўнгра қотиб, майда, музсимон моддага айлангандан сўнггина ёмғир ёға бошлайди. Бунинг учун булутда кристаллашув марказлари, яъни устида сув музлаб қолган қаттиқ зарралар ҳудуди ҳосил бўлиши зарур. Ёмғирни ёғдириш учун булут ичида сунъий кристаллашув марказлари ҳосил қилинади: йодланган кумуш кукунлари сепилади. Сув томчилари дарҳол уларга ёпишиб олади. Ҳеч қанча вақт ўтмай, намлик оқими ерга қуйилади, яна бироз вақт ўтгач эса, осмон очик бўлади.

Олимларнинг сўзларига кўра, ҳатто ҳозир ҳам ёмғир ёғадиган вақт ва ҳудудни, шунингдек, қанча давом этишини аниқ айтиб бўлмас экан. Шу боис, масалан, Мексиканинг шимолий, қурғоқчил ҳудудларида самолётларда калий хлорид, тузга ўхшаш модда кукунларини сепиб чиқиш орқали булутларни ҳосил қилишади. Куёш қиздиргач, булутларда сув буғлари конденсацияси содир бўлади. Сўнгра ёмғир бошланади. Эътиборлиси, бундай усул билан битта булутдан икки марта



риқа хавфли ёгингарчиликнинг олди олинади.

Манбаларда келтирилишича, булутларни тарқатиш усулини амалга татбиқ этишда самолёт ёрдамида булут устидан йодланган қўроқчин кукунни ҳам сепиладди. Натижада булут оғирлашиб, ёмғир ёққан ва белгиланган куни ҳаво очик бўлган.

Бугунги кунда бу усулдан фойдаланишда хавфли ҳисобланган қўроқчин ўрнига қаттиқ карбон кислотаси ва суяқ азотнинг буг кристаллари қўлланилар экан. Совиб кетган булутларда майдаланган карбон кислотасининг буғланиши натижасида кучли совиш 40 даражача етади ва парчаланиш содир бўлиб, бу жараён кристаллашишга олиб келади. Оқибатда булутлар аралашиб, коллоидал бўш ҳолатда ёмғирга айланади. Тўп-тўп булутларга қарши эса суяқ азот ишлатилади. Умуман олганда, бундай булутларни оддий цемент билан ҳам тарқатиш мумкин экан. Аммо бундан-да замо-

курашиш учун ўта самарали. Бундан ташқари, олимлар ҳаводаги катта-катта булутларни тарқатиш орқали шаҳар ҳамда қишлоқларни сел ва тошқинлардан ҳимоя қилиш мумкинлигини таъкидлашмоқда.

Ўтган йили Швейцариянинг «Meteo Системс» («Meteo Systems») компанияси олимлари BAA буюртмасига асосан ёмғир ёғдирадиган янги қурилма ихтиро қилди. Бунинг учун шаклан кўчани ёритувчи катта чироқлар кўринишидаги махсус ҳаво ионизаторларидан фойдаланилди. Ўтган йилнинг ёзида қурилма ёрдамида 52 мартаба момақалдирокли ёмғир ёғдиришга муваффақ бўлинди.

Океанортилик олимларнинг «HAARP» илмий-тадқиқот лойиҳасида лазер нурулари ёрдамида ионосферани мақсадли равишда ўзгартириш кўзда тутилмоқда, дейилади «Science» илмий нашрида.

— Келажақда табиат кучларидан фойдаланишда жуда катта имкониятлар

катлари у ёки бу табиий ҳодисалар — ёмғир, дўл, довул, торнадо ва бошқаларни кучайтириш ёки олдини олишга қаратилган. Соҳа мутахассислари инсоният ўз муваффақиятларидан руҳланиб кетиб, табиат феноменларини ўз хоҳишига қараб моделлаштирмасе бўлгани, деган хавотирда. Лекин бир жиҳат аниқ: техник ва технологик тараққиётга қарамай, одамзоднинг ҳамон табиат устидан ҳукмронлик қила олиши чўпчаномо фикр, холос. Аслида, инсоннинг табиат устидан ҳукмронлик ўрнатишга ҳаракати табиат олдида нақадар ожиз эканини намоён этади. Инсон ва табиат тушунчалари бир-бири билан чамбарчас боғлиқ экан, табиий жараёнларга нисбатан зўравонлик қилиш бора-бора башариятнинг ўзигагина қарши ишлаши аниқ. Шу боис мазкур занжир мувозанати ва боғлиқлигини сақлаб қолиш энг оқил ёндашув эканини унутмаслик даркор.

Сурайё СИРОЖИДДИНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

ГАРБЧА ОВҚАТЛАНИШ — КАСАЛЛИККА САБАБ

Гарбликларга хос тарзда шакр ва ёлларга бой овқатларни истеъмол қилиш инсультга тез чалинишга олиб келиши мумкин экан. Калгари провинциясида ташкил этилган Инсульт масалалари бўйича учинчи Канада конгрессида бу ҳақида маълум қилинди.

Мамлакатда фаолият юритувчи Юрак ва инсульт фонди қoшидаги Инсультдан кейинги тикланиш маркази илмий изланишларига жалб этилган кўнгилчилар учун камҳаракат ҳаёт тарзи ва фаст-фуд каби овқатларни истеъмол қилишга шароит яратилган. Шу билан бирга, уларга газли ширин ичимликлар ҳам кўп берилган.

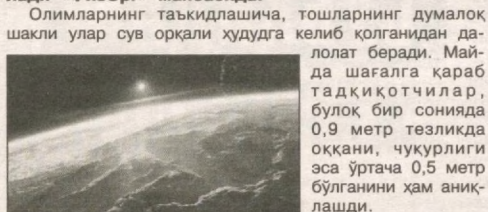
Натижада калория, шакр ва натрий моддасига бой овқатлар атиги 2 ойдан сўнг метаболик синдром белгилари — юқори даражадаги холестерин ва қондаги шакр моддасининг кўпайиши, қон босимининг юқорилиги ва семизлик кабиларнинг намоён бўлишига олиб келиши аниқланди. Ачинарлиси, «гарбча» овқатланиш тарafdорлари инсульт, деменция (хотира сусайиши) каби ёш ўтгани сари кuzатилadиган хасталикларни 30–40 ёшдаёқ бошидан кечирishi эҳтимоли юқори экан. Мутахассисларнинг фикрича, метаболик синдромга мунтазам жисмоний машқлар ва тўғри овқатланиш орқали барҳам бериш мумкин.



МАРСДА ҚУРИГАН БУЛОҚ ТОПИЛДИ

Океанортидаги Аэрокосмик тадқиқотлар миллий агентлиги — НАСА олимлари Марс юзаси тасвирларида қуриб қолган булоқ изларини аниқлашди. Қизил сайёрада изланиш олиб бораётган «Кюриосити» аппарати ёрдамида олинган суратларда Гейл кратери худудида қадимий сув ҳавзаси томонидан олиб келинган майда тошларнинг қолдиқлари кўринмоқда, дейилади «ФизОрг» манбасида.

Олимларнинг таъкидлашича, тошларнинг думалоқ шакли улар сув орқали худудга келиб қолганидан далолат беради. Майда шағалга қараб тадқиқотчилар, булоқ бир сонияда 0,9 метр тезликда оққани, чуқурлиги эса ўртача 0,5 метр бўлганини ҳам аниқлашди.



Маълумот ўрнида келтириш лозимки, «Кюриосити» 2011 йилнинг 26 ноябрида космосга чиқарилиб, жорий йилнинг 6 августидан Марсга қўндирилган. 2,5 миллиард доллар сарфланган мазкур лойиҳадан мақсад қурилма ёрдамида Марсда ҳаёт белгиларини топиш, сайёра геологияси ва иқлимини ўрганишдан иборатдир.

СМАРТФОН — ЎҚИТУВЧИГА ЁРДАМЧИ

Корея истиқболли илм-фан ва технологиялар институти (KAIST) ишлаб чиққан «RubberBand» илова дастури ўқитувчиларга сайёҳат ва табиат кўйидаги дарсларда ўқувчиларни қузатиш имконини берад экан. Бу ҳақида «Нью Сайнтист» («NewScientist») манбасида хабар берилди.

Таъкидланишича, смартфондаги дастур маълум жойга, масалан, ўқувчилар сумкасига ўрнатилган махсус радиочастотали сигнал қабул қилувчи ва узатувчи ускуналар ёрдамида ишга тушади. Хар сонияда ускуна гўруҳнинг барча аъзосига сигнал жўнатиб туради. «RubberBand» иловаси ўрнатилган смартфон худди шу пайт унинг хар бир бола ўртасидаги масофани аниқлаб, ўқувчиларнинг бир-бирига нисбатан жойлашиш харитасини яратди.

Агар болалардан бирортаси ортда қолса, тизим дарҳол оғохлантириш сигналин беради ва «йўқолиб қолган» бола суратини кўрсатади. «RubberBand» бир неча болалар мустақил сайр қилишга жазм этган ҳолда ҳам ҳўшёрлиқни йўқотмай, ўз ишини аъло даражада бажаради. Дастур фаолияти айнан шунга йўналтирилган: у болаларнинг йўқолиб қолишига йўл қўймайди.

Ўзига хос илова АҚШнинг Пенсильвания штатидаги Питтсбург шаҳрида ўтган «UbiComp 2012» компьютер технологиялари конференциясида намоиш этилди.

ШАҲАР ҲАЁТИ ХАВФЛИМИ?

Сидней университети (Австралия) олимларининг таъкидлашича, мамлакатнинг шаҳарлик ёшлари қишлоқдаги тенгшўларига нисбатан иккинчи турдаги қанд касаллиги, артрит, саратон ва астма каби юқумли бўлмаган хасталиклардан кўпроқ азият чекар экан.

7 йил давомида мутахассислар 45 ёшдан катта, бир худудда 20 йилдан камроқ яшаган 1 256 нафар кишини кузатишган. Маълум бўлишича, шаҳар шароитидаги турмуш тарзи инфекция-он бўлмаган хасталикларнинг ривожланиш хавфини оширар экан. Айни пайтда қишлоқ ва чекка худудларда бундай ҳолат кузатилмаган. Хар йили шаҳарда саломатлик билан боғлиқ узок муддатли муаммоларнинг ривожланиши 5 фоизга ортиб борар экан.

Тадқиқотчиларнинг сўзларига кўра, шаҳарда одам атроф-муҳитнинг қатор стрессга сабаб омиллари — йф-лосланган ҳаво, транспорт шовқини, биноларнинг зич жойлашуви, режалаштирилмаган уй-жой қурилиши, яшил ва сероса ўсимликлар камлиги таъсирида бўлади. Ёш ўтгани сари эса организмнинг бу омилларга қарши қуралиши сусайиб, натижада қарийш жараёни тезлашади, хасталикларга чалиниш ёки уларнинг кучайиши ортади. Айнан шу ҳолат олимларни хавотирга солмоқда ва шу боис улар шаҳар ҳаёти талаблари, дизайн ва шароитини аҳоли эҳтиёжларига қараб қайта қўриб чиқиш фикрини илгари сурмоқда.



Наргиза РУСТАМБЕКОВА тайёрлади.



Япония шарқий соҳилида — Иватэ префектурасидаги Мияко шаҳридан 96 километр шимоли-шарқда магнитудаси 6,2 баллга тенг кучли зилзила содир бўлган, ҳозирга қадар қурбонлар, вайроналар ва цунами хавфи ҳақида хабар тарқатилмаган.

АҚШнинг Калифорния штатидаги Минераллар ва тоғ саноати музейидан ўғирланган, умумий қиймати 2 миллион доллар дея баҳоланаётган қимматбаҳо тошлар, оғирлиги 6,35 килограмм бўлган ўзига хос «Фри-кот» олтин ёмбисини ноодатийлиги ва кўзга тез ташланиши сабаб сотишнинг деярли имкони йўқлиги маълум қилинмоқда.

Германиянинг шарқий худудларида 8 мингдан ортқ ўқувчи ва ўсмирларда келиб чиқиш сабаблари номаълум ичак хасталиги аниқлангач, мамлакатдаги қатор мактаб ва боғчалар вақтинча ёпилган, Мижозлар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва озик-овқатлар хавфсизлиги федерал муассасаси қoшида инфекция сабабларини аниқловчи ишчи гуруҳ тузилган.

Гонконгдаги Ламма ороли атрофида «Hong Kong Electric» компаниясига қарашли буг кемаси билан йўловчи кема-нинг тўқнашиши оқибатида 36 нафар киши ҳаётдан кўз югани маълум қилинган.

Мексика жанубидаги Чьяпас штати Мотосинтла шаҳрида маҳаллий муниципалитет сайловларидан норози бўлганлар уюштирган оммавий тартибсизликлар натижасида ҳокимият биносига зарар етиб, қамоқхонада сақланаётган 80 нафар маҳбус қочиб кетган.

Эстонияда шифокорларнинг ойлик маошини 20, ҳам-шира ва кичик тиббий мутахассисларнинг иш ҳақини 40 фоизга ошириш талаби билан ташкил этилган норозилик намоишлари оқибатида мамлакатнинг энг йирик тўрт — пойтахт Таллиндаги урта ва Тартуск университети қoшидаги шифохонада амбулатория муолажаари тўхтатилган.

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги жамоаси вазирлик меҳнат фахрийси Жўра Йўлдошевга турмуш ўртоғи

Назира аянинг вафоти муносабати билан таъзия изҳор этади.

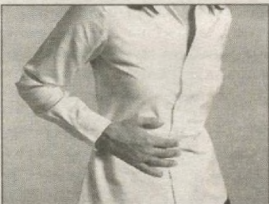
Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳузуридаги Олий ва ўрта махсус, касб-ҳунар таълимини ривожлантириш маркази жамоаси кадрлар бўйича катта инспектор Равшания Сариевага онаси

Рауза аянинг вафоти муносабати билан таъзия изҳор қилади.

КЎРИЧАККА АНТИБИОТИК ДАВО

Ўткир аппендицит хасталиги одатда аппендикс — кўричакни олиб ташлаш орқали даволанади. Швециядаги Гётеборг университети тадқиқотчиси Жанетт Ханссон ва унинг беш нафар ҳамкасби бу касаллиқни даволашда кўп ҳолларда антибиотиклар ҳам самара беришини аниқлашди. «Жаҳон жаррохлик наشري» («World Journal of Surgery»)да маззуга оид мақола chop этилди.

Ўткир аппендицит аниқланган катта ёшли беморлар иштирокидаги иккита изланиш натижасида олимлар шундай ҳулосага келишди. Биринчи тадқиқотда Ж.Ханссон жаррохлик операциясини антибиотиклар муолажасига қийслаган, иккинчисида беморлар «биринчи тармок муолажаси» доирасида антибиотиклар билан даволанган. Натижалар антибиотиклар билан даволаш жаррохлик операцияси каби самарали эканини кўрсатди. Баъзи беморлар ўзларини жаррохлик операцияси амалга оширилмаса бўлмай-дигандек ҳис этган, аммо 80 фоиз бемор антибиотикларни қабул қилгандан сўнг соғлиги тикланиб, тўлиқ тузалиб кетган.



Аҳамиятлиси, антибиотиклар муолажасидан сўнг беморларда аппендикс олдириб ташлаганларга нисбатан камроқ асоратлар қолиши кuzатилган.

СТРЕСС ЮРАК ХАСТАЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРАДИ

Қундалик ҳаётида кучли стрессни бошидан кечирганлар бошқаларга нисбатан юрак хасталигига кўпроқ чалинард экан. АҚШдаги Колумбия университети Тиббийёт маркази олимлари 118 минг одам иштирокидаги бта йирик изланиши натижаларини таҳлил этган ҳолда мазкур ҳулосани тақдим этишди, деб ёзади «Америка кардиология журнали» («American Journal of Cardiology»).

Тадқиқотлар аввалида бирорта ҳам иштирокчида юрак хасталиги кузатилмаган. Кузатувлар 3–21 йил давом этиб, олимларнинг мақсоди жараёнда юрак хасталиги ривожланган тажриба иштирокчиларининг аниқ сонини белгилашдан иборат эди. Маълумот ўрнида келтириш жоиз, мамлакат Соғлиқни сақлаш институти хабарига кўра, хар йили мазкур хасталик туфайли 400 мингдан ортқ одам ҳаётдан кўз юмар экан.

Барча изланиш натижалари таҳлилга стрессда яшайдиган одамлар бошқаларга нисбатан 27 фоиз ҳолатда кўпроқ юрак хасталигига учраши ва шифохонада ҳаётдан кўз юмишини кўрсатди. Мазкур ҳолатни олимлар қуйидагича изоҳлашмоқда: стрессда юракка катта зарар келтириши мумкин бўлган гормонлар ишлаб чиқарилиши кўпаяди. Тушунлиқдаги одамларнинг соғлом турмуш тарзини кечирмаслиги эса вазиятни бундан ҳам мураккаблаштиради.

Болалигимда ҳар тонг қушларнинг чуғур-чуғурини эшитиб уйғонардим. Уларни ўзимча "Субҳидам жарчилари" дея эъзолардим кўнглимда. Тонг саҳарда деразам олдида мен тушунмайдиган, аммо жуда ёқимли тилда тонг отганидан дарак берувчи қушлар сўнги вақтларда кам-намо бўлиб қолишди. Йўқлаб турадиган мусича ҳам худди кузнинг салқин ҳаволарида исиниб олмокчи бўлгандек, деразам олдида ҳурпайиб турарди. Ҳа-я, айтгандай, ҳозир қуз-қу, шунинг

— Кузда, қушлар қисқариб, тушлар узайишни бошлаганда кундузи ҳаёт тарзини олиб борувчи қушларнинг иссиқ ўлкаларга учиб кетиши (миграция) кузатилади. Айни шундай вақтда кузги санок қушлари ўтказилади. Кузги миграция чоғида махсус усуллар ёрдамида қанча қушлар учиб ўтганини санаб, бир-биридан фарқлашни ўрганиш, ҳатто "Қизил китоб"га киритилган баъзи ноёб қуш турларини кўриш имкони бўлади. Кузги санок қушлари бутун дунё бўйлаб октябрь ойининг биринчи ҳафтаси якунида ўтади. Маълумотларга кўра, 2011 йилги sarhisobda Европа ва Марказий Осиёнинг 37 мамлакатидан 80 минг кузатувчи «BirdLife International Butunjahon қушларни муҳофаз қилиш уюшмаси ўтказган «EuroBirdwatch11» акцияси доирасида қушлар миграциясини ўрганган. Бу йилги кузги санок қушлари эса 6-7 октябрь кунлари бўлиб ўтади. Мазкур жараёнда қушлар муҳофазасига янада кўпроқ эътибор қаратиш талаб этилади. Сабаби, миграция вақтида симёғочлар(электр симлари)га урилиши оқибатида қушлар ҳалокати рўй беради. Бунинг олдини олиш учун мамлакатимиздаги ориентолог олимлар, шу қаторда, клубимиз аъзолари ҳам лойиҳалар ишлаб чиқиб, ҳаётга татбиқ этишга ҳаракат қилияпмиз.

Сиз ҳеч қушларга ин ясаганмисиз? Ёки қушларнинг ўзи уйингизга (девор ёхуд хонадонингизнинг бирор бурчагига) ин қурганига гувоҳ бўлганмисиз? Агар "ҳа" дея жавоб бераётган бўлсангиз, демек, сиз ҳам қалбингизда ўзгача бир туйғунни туйгансиз, қушларни қанотли дўст деб билиш, уларга меҳр қўйиш, ғамхўрлик кўрсатиш нима эканини биласиз. Аслида, бу меҳр болаликдан шакллантирилса, мурғак қалбларда табиатнинг бу митти вакиллари билан дўст тутиниш, уларни ҳимоя қилиш ҳисси бир умрга муҳрланиб қолади.

— Қушлар муҳофазасини тарғиб қилиш, инсонларнинг табиатга муносабатини ўзгартириш, қушларга нисбатан меҳр уйғотиш мақсадида мактаблар, Меҳрибонлик уйларида бориб, болаларга қуш илларини яшашни ўргатамиз. Бунинг ҳам ўзига яраша сир-асрорлари бор, — дейди "Phasianus" клуби аъзоси Ҳамида Толипова. — Масалан, читтак сингари майда қушларга мўлжаллаб ясалган иннинг эшикчаси майна сизмаслиги учун кичикроқ қилинади. Чунки майна имкон топди дегунча дуч келган қушнинг инидан ўзига "ватан" ясаб олаверар экан. Тунги йиртқич қушлар — бойўғли, укки, япалоққуш қабиаларнинг инлари эса бутунлай бошқача, бир томони очик қилиб ясалади. Яна сабаби — майна: биринчидан, йиртқич қушлар унча-бунча "эшик"дан сизмайди, иккинчидан, бир томони очик инни майна ўзига "уй" қилишга уринмайди.

— Олдин қушларни отишга, овчиликка қизикардим. Аммо мазкур клубга аъзо бўлиб,

таъсири бўлса керак. Ҳар бир фасл борлиққа, она табиатга, инсон руҳиятига, ҳайвонот ва ўсимлик оламига ўз таъсири ўтказилади. Шу жумладан, бизнинг қанотли дўстларимизга ҳам. Қизик, қуз фаслида қушлар ҳаёти, турмуш тарзида қандай ўзгаришлар содир бўларкин? Ўзбекистон қушларни муҳофаз қилиш жамияти қошидаги "Phasianus" ориентолог клуби сардори Шаҳноза ИБОТОВА бу ҳақда қуйидаги маълумотларни берди:

Tabiat va biz

СУБҲИДАМ ЖАРЧИЛАРИ



қанотли дўстларимиз ҳақида кўпроқ маълумот олиб, уларнинг ҳозирда қандай кетаётгани ва бошқа муаммоларни англаб, қушларга муносабатим тубдан ўзгарди. Ов қилса бўладиган ва бўлмайдиган қушлар борлигини билдим. Ҳозир уларни отиш эмас, муҳофаз қилиш масаласи кўпроқ қизиқтиради, — дея фикрлари билан ўртоқлашди клубнинг яна бир аъзоси Тўлқин Шоахунов.

Дарҳақиқат, қушлар бизнинг қанотли дўстларимиздир. Уларнинг табиатда бажарилган ўз вазифаси, юмуши бор. Айримлари ўлган жониворлар гўштини еб, микроблар ва инфекциялар тарқалиб кетишининг олдини олса, баъзиларининг хониши дардларга даво, руҳиятга малҳамдир. Уларни асраш, меҳр кўрсатиш эса бизнинг ички овозимиз, инон ихтиёримиз, табиий бурчдорлик ва дахлдорлик ҳисси орқали амалга ошириладиган ишлар саналади. Тонгларимиз қушларнинг хуш хониши, сайрашлари билан осин.

Шоҳсанам НИЁЗОВА.

ҲОРГА САЁҲАТ

Ёзги таътил кунлари мактабимиз қошидаги "Ёш сайёҳлар" тўғараги аъзолари Чироқчи туманидаги Амир Темур ғорида саёҳат қилишди. Сафар олдидан қўлчирик, арқон ўрами ва машғала ёқиш учун зарур анжомларни тайёрлаб қўйдик.

вомида пайдо бўлганига ишонч ҳосил қилдик.

Қанчалик илгари интимайлик, ғор тўрига етолмаслигимизни сезиб турардик. Қўлларимиздаги чироқ нури хиралашиб, бир неча машғала қолганди. Ортимизга қайтар эканмиз, йўл азоби ва

Биз худди ерости дунёсининг ғаройиб галереясига кириб қолганга ўхшардик. Табиат дурдоналари неча минг ишлар давомида пайдо бўлганига ишонч ҳосил қилдик.

синовлардан нолиб ҳаёлимизга ҳам келгани йўқ. Саёҳатнинг ўзгача гаштидан завқ-шавққа тўлган эдик.

Ҳорнинг номаълум йўлу йўлакларидан шаҳдам одимлаб, ёруғлик сари яқинлашарканмиз, қуёш эндигина уфққа бош қўймоқда эди. Маҳаллий кексаларнинг хикоя қилишича, ғор ичкариси бир неча юз чақирим майдонни эгаллар, кичик фаслида илик ва қуруқ бўлар экан. Шу боис сохибқирон бобомиз Амир Темур хали катта ишларга бел боғлаб юрган навқиронлик пайтларида қўшинлари билан шу ердан паноҳ топиб, машқ ўтказар экан...

Бўстонлик туманидаги Курама тоғларини яшнатиб турган ўрмонга саёҳатимиз ҳам завқ-шавққа тўлиқ бўлди. Ўқувчилар бундай сафарлардан ўлкамиз табиати ҳақида ўчмас таассуротлар олиб, қўллаб маълумотларга эга бўлишади. Бу эса уларнинг дунёқараши ва тасаввур оламиини бойитиб, таълим жараёнида катта самара беради.

Анвар АБДУЛЛАЕВ,
Жиззах туманидаги
17-мактаб ўқитувчиси,
халқ таълими аълочиси

Узум хуштам мева бўлиб, таркибида С, А, В, Р, В, калий, кальций, магний, олтингурут, хлор, рух, мис, кремний, марганец, темир, йод моддалари бор. Узум инсон терисини соғлом тутиб, қарши жараёнини секинлаштирувчи полифенолларга ҳам бой.

Узум мевасидаги моддалар инсулин ҳосил бўлиш жараёнида иштирок этиб, вазнини бир маромда сақлайди. Дис-тологлар ортиқча вазни ту-файли парҳез қилаётганларга икки килограмм узумни кун давомида 5-6 маротаба истеъмол қилишни тавсия этишади. Узум таркибидаги мева кислоталари, минерал тузлар ичак ва жигарни тозалашга ёрдам беради. Глюкозага бойлиги учун айни шишқилик қушлари тўйиб-тўйиб узум куйиш керак.

Узум тери касаликлари, целлюлит, куйиш оқибатидаги жароҳатларни даволашда, буйрак, ичакларни тозалаш, организмни минераллар билан бойитишда муҳим восита саналади. Уруги таркибидаги тўйинмаган ёғ кислотаси киши иммунитетини ошириб, шаш-моллашнинг олдини олиш ва ёғ алмашинувининг нормаллашувига кўмак беради. Ёғ кислотаси томирлар деворидаги холестерин молдасини эри-тиб, юрак хасталиқларининг олдини олади. Узум таркиби-

ТҲЙИБ-ТҲЙИБ УЗУМ ЕНГ!

Nabotot olami

даги калий тузлари ва глюкоза юрак мушакларини мустаҳкамлашга ёрдам беради.

Қиш пайтида инсондаги узумга бўлган эҳтиёжни майиз тўлдирди. Унда барча витаминлар тўлиқ сақланади. Майиз инсон хотирасини мустаҳкамлаб, мия иш фаолиятини яхшилади. Аммо қандли диабет билан оғирган беморларга узумни кўп истеъмол қилиш тавсия этилмайди.

Нодир МУРОДОВ,
Мирзо Улуғбек туманидаги
286-мактаб ўқитувчиси



«ЭКОЛОГИЯ ВА САЛОМАТЛИК»

Тошкент вилояти Оккўрғон туманидаги Султонобод қишлоғида ана шу шиор остида югуриш марафони ўтказилмоқда. Узунлиги 104, эни эса 69 метрлик яшил майдон тантанали кўринишда. Ёши улуг отахонлар, уй бекалари тadbирга тайёргарлик кўришмоқда. Тумандаги 25-болалар мусика ва санъат мактаби ўқувчилари мусикага мос ҳолда эпчиллик машқларини намойиш этди. 1-болалар ва ўсмирлар спорт мактабининг 14 нафар тарбияланувчиси ихро этган «Андижон полкаси» рақси тўпланганлар олқишига сазовор бўлди.

Султонободликлар учун бундай тadbирларнинг ўтказилиши янгилик эмас. Туманда спортни ривожлантириш, катта ёшлар ўртасида соғломлаштириш ишларига кўп йиллардан бери бош-қош бўлиб келаётган меҳнат фахрийси Халил Қаршибоев бу галги тadbирга шифокорларни ҳам тақлим этди. Сабаби, у ҳозирги вақтда кишилар саломатлигига, соғлом турмуш тарзига хавф солаётган кўпбалли омилар, жумладан, экологик хасталикларни спорт билан шугулланиш, тиббий маданиятни ошириш орқали бартараф этиш мумкин, деган фикрда.

Тadbирга тақлим қилинган тиббиёт фанлари доктори, профессор Тоҳир Иброҳимов шундай дейди:

— Буюк табиб Абу Али ибн Сино «Бадантарбия ўзга тadbирлар билан

тўғри ишлатилганида (гавдани) тўлдирувчи нарсалар тўпланишининг олдини олади, туғма иссиқликни оширади, тангага энгиллик беради», деган эди. Демак, доимий равишда ҳаракатда бўлган, яъни яёв юрган, жисмоний меҳнат билан машғул кишиларнинг руҳи тетик, тани соғлом, умри узок бўлади. Оккўрғонлик 40 ёшдан 75 ёшгача бўлган кишилар ўртасида ўтказилган югуриш марафони шифокор сифатида қўллаб-қувватлайман. Бундай тadbирлар кексаларимизнинг умрини узайтиради, ҳаётига ўзгача мазмун бахш этади.

Югуриш марафони уч гуруҳда ташкил этилди. 70 ёшдан ошган отахонлар майдонга тушганда спортнинг югуриш, турникка осилиш, оддий ва элементар бадантарбия машқлари билан шугулланиб, саломатлигини

мустаҳкамлаб келаётган 72 ёшли Рискул Шокиров маррага биринчи бўлиб етиб келди. Хатти-ҳаракатлари эпчил, юз-кўзидан шижоат ёғилиб турган отахонга мамнулик бахш этаётган сир нимада эканини сўраганимизда, буни шундай изоҳлади:

— 60 ёшдан ошгач, танамда ҳорғинлик сеза бошладим. Ётсам уйкум келар, на бирорта уй-рўзгор иши, на кўчага чиқиш ёқарди. Соғлигим ёмонлашаётгани аён бўлгач, ўзимни кўлга олиб, спорт билан шугулланишни кундалик ишга айлантирдим. Мана, 12 йилдирки, ҳар кун стадионга эрта тонг соат 5да чиқиб, 7га қадар шугулланаман. Семириб кетишдан халос бўлдим, ўзимни энгил хис этаман, иштаҳам мароминда. Соғлигимдан умуман шикоятим йўқ.

Иккинчи ва учинчи гуруҳда 60 ёшдан 70 ёшгача ва 40 ёшдан ошганлар беллашувини кузатар эканмиз, 500 метрлик масофага югуриш уларга тетиклик ва бардамлик бағишлаганини сездик. 40 ёшдан ошган кишилар ўртасидаги мусобақа иштирокчиси 55 ёшли Тўлқин Алихоновнинг кайфияти аъло! Бундан бир неча йил муқад-

дам у кишининг оёғи тасодиқий фалокатдан синиб, операция қилинган экан. Оёқ бўғимлари сирқираб оғрий бошлаганда Тўлқин ака ўзини ўзи парвариш қилишга киришади. Секин-аста юришдан бошлаб, бугунги кунда у киши югуриш билан мунтазам шугулланганидан бўлди.

Югуриш мусобақасига аёллар ҳам тақлим қилинган бўлиб, улар орасида 40-мактаб бошланғич синф ўқитувчиси, 48 ёшли Зумрад Файзиева ҳам бор. Муаллима олти йилдан бери югуриш билан шугулланади, фарзандларини, кўни-қўшнилари ҳам шунга ундайди.

Икки соатга мўлжалланган беллашувга мусика садоари билан якун ясалди. Тadbирга ҳоимийлик қилган фермер ҳўжалиги раҳбари, соҳаватли инсон Икром Анорқулов томонидан ёши улуг отахонларга ўзбекиона урф-одатимизга мувофиқ, тўн ва дўппи кийдирилди.

Спорт — саломатлик гарови, инсон умрини узайтирувчи омил. Бу ҳаётий ҳақиқатни англаб етган, бадан тарбияга вақт топётган оккўрғонлик отахонлар кўпчиликлари ўрнак бўлса, не ажаб!

Хулқар ТҲИМАНОВА



ЭНГ «БОЙ» ТУРНИР

Халқаро теннис турнирлари мавқеи йилдан-йилга ортиб бормоқда. Бунинг сабаблари кўп. Ана шулардан бири мусобақаларнинг ютуқ жамғармаси муттабсил равишда ўсиб бораётганидир.

Бунинг исботи Австралия очик чемпионатининг 2013 йили старт олувчи янги мавсуми учун ажратилган маблаг мисолида ҳам кўриш мумкин. Мусобақа ташкилотчиларининг ақинда берган расмий маълумотиға кўра, «Australian Open» да зафар қучган голиб ва со-виндорлар энди 4 миллиондан 31 миллион долларгача пул муқофоти ишлаб олишлари мумкин. Бу ҳақда «Associated Press» хабар тарқатди.

Айтиш мумкинки, мазкур маблаглар эгаларига тақдим этилган, Австралия очик чемпионати, шубҳасиз, «Улкан дубулға» туркумидаги турнирлар орасидаги энг «бой» мусобақаға айланади.

Эслатиб ўтаимиз, «Australian Open» матчилари келаси йилнинг 14—27 январиди бўлиб ўтади.

БАҲОНАМИ, САБАБ?

BBC берган хабарға кўра, ўз фаолиятини қайта бошлаш истагини билдирган британиялик таниқли боксчи Рикки Хаттон дастлабки учрашувни украиналик чарм кўлқоп соҳиби Вячеслав Сенченкога қарши ўтказмоқчи.

Қизиқарли тарзда кечиси қутилаётган ушбу муштлашув 24 ноябрь кунин Манчестер шаҳрида бўлиб ўтади. 33 ёшли Хаттоннинг айтишича, у боксдан айро ҳолда яшашға қўника олмаяпти.

Ажабланирли томонин шундаки, у гарчи 2011 йили спорт билан расман хайрлашган бўлса-да, аслида рингга сўнгги марта 2009 йилнинг май ойида қўтарилиб, филлиппинлик спортчи Мэни Пакиаго имкониятни бой берганди.

35 ёшини қаршилаган Сенченко эса 2012 йилнинг апрелидан буён фақат машғулот ўтказиш билан овора бўлмоқда. Ушунда украиналик боксчи америкалик ҳамкасби Пол Малиньажига ютказган ҳамда WBA таснифидиға ўрта вазн тоифасидаги чемпионлик камаридан айрилганди.

МУҲИМ УЧРАШУВ АРАФАСИДА

Европада футбол спектакллари аста-секин қизиб бормоқда. Хусусан, Испания чемпионатининг 6-туридан ўрин олган марказий учрашув «Севилья» ва «Барселона» клублари қарама-қаршилиги муросасизлик ва шиддаткорлик борасида ортда қолган ҳафтанинг энг чиройли учрашувларидан бири бўлди.

Бешта турдан буён мағлубият нима лигини билмай келаётган, бундан ташқари, «Реал» клубини енгган андалусияликлар каталонияликларни ҳам мушқул аҳволға тушириб қўяёзди. Траховский ҳамда Негредо томонидан йўланган икки гол севильяликлар учун назарий жиҳатдан ғалабани нақд қилгандек эди. Бироқ бунга «Барса» вакиллари рози бўлмади. Сеск Фабрегаснинг дубли ва Давид Вильянинг ажойиб зарбаси якуний натижанинг бутунлай ўзгача кўриниш олишини таъминлади. Аввалдан мураккаб бўлиши қутилган учрашувда Тито Виланова шогирдлари иродали ғалабаға эришди.

Бу 7 октябрда азалий рақибини «Реал»ға қарши кечадиған галдаги «эль-классико»да каталонияликларға ижобий таъсир этса, ажабмас.

Газетамизнинг навбатдаги сони 2012 йил 10 октябрь кунин чиқади.

ЧЕМПИОНЛАР МАСКАНИ



Мамлакатимизда болалар спортини ривожлантириш, замонавий спорт иншоотларидан янада самарали фойдаланиш, ўғил-қизларнинг жисмонан бақувват, руҳан тетик ва кучли ирода эгаси бўлиб камол топиши учун кўмаклашиш устувор аҳамият касб этмоқда.

Фаргона нефтни қайта ишлаш заводиға қарашли «Нефтич» спорт мажмуаси ҳам ушбу мақсадға хизмат қилаётган гавжум масканлардан бири. Ҳозир мажмуада 600 нафардан зиёд ўғил-қиз спортнинг 12 тури билан мунтазам шугулланаётди. Замонавий андозалар асосида қад ростлаган ва жиҳозланган кўркем мажмуадаги кенг имкониятлар ёш спортчиларға куч-ғайрат ва шижоат бағишламоқда.

Суратда: ёш боксчи Абдулла Абдунабиев машғулот пайтида.

Муқимжон ҚОДИРОВ
(ЎЗА) олган сурат.

Bolalar sporti

ШИРИНТОЙЛАР БЕЛЛАШУВИ

Қарши шаҳридаги Болалар истироҳат боғида Мустақиллигимизнинг 21 йиллиги ҳамда Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси ташкил этилганга 10 йил тўлиши муносабати билан мактабгача таълим муассасалари тарбияланувчилари ўртасида «Кичкинтой-ширинтой» спорт фестивалининг вилоят босқичи бўлиб ўтди.

Спорт фестивали Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси вилоят филиали ҳамда «Соғлом авлод учун» халқаро хайрия жамғармаси ҳамкорлигида ташкил этилди. Мусобақада кичкинтойлар турли ҳаракатли ўйинлар, югуриш каби шартлар бўйича ўзаро беллашдилар.

Муросасиз кечган баҳслардан сўнг голиблар аниқланди. Гуздор туманидаги 1-МТМ спортчилари биринчи ўринни эгаллашди. Касби туманидаги 12-МТМ ширинтойлари иккинчи, Муборак туманидаги 3-МТМ болалари учинчи ўринға муносиб кўрилиб, фестивалнинг республика босқичиға йўланмани кўлга киритдилар.

Голиб жамоалар вилоят ҳокимлиги, Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси вилоят филиали, «Соғлом авлод учун» халқаро хайрия жамғармаси, ҳомий ташкилотларнинг фахрий ёрликлари ва қимматбаҳо эсдалик совғалари билан тақдирланди.

Ўқтам МЕЙЛИЕВ,
«Ma'rifat» мухбири

Жавлонбек Акбаров Поп туманидаги 43-мактаб-интернатда таълим олади. У фанлардан яхши ўқийди, спорт билан ҳам мунтазам шугулланади. Илм масканида бунинг учун барча зарур шарт-шароитлар яратилгани Жавлонбек каби спортсевар ёшларға қўл келмоқда. Бир неча йиллардан бери қаратэ билан шу-

ЖАВЛОНБЕКНИНГ ШАШТИ БАЛАНД

гулланаётган ёш спортчи шу кунларда отаонаси, яқинлари ва таълим масканидаги устозларига қувончли хабарни олиб келди. У яқинда Малайзияда ўсмирлар ўртасида бўлиб ўтган қаратэ бўйича халқаро турнирда фахрли 3-ўринни эгаллади.

— Навбатда АҚШда бўлиб ўтадиған яна бир халқаро мусобақа турибди, — дейди Жавлонбек Акбаров. — Унда биринчи ўринни олишға аҳд қилганман. Бу мақсадимға албатта эришаман.

Ҳамиджон ва Акрамжон Йўлдошевлар, Шуҳрат Мирзааҳмедов каби тажрибали мураббийлардан сабоқ олаётган Жавлонбекнинг мақсади қатъий. Унга омад ёр бўлсин!

Ғанишер АҚБАРОВ,
«Ma'rifat» мухбири



«O'ZBEKISTON» nashriyot-matbaa ijodiy uyi



«O'zbekiston» nashriyot-matbaa ijodiy uyi tashkilotlarni hamkorlikka taklif etib, nozirlik va matbaa mahsulotlarining barcha tur-larini, jumladan:

- badiiy va bolalar adabiyoti;
- ijtimoiy-siyosiy adabiyotlar;
- ensiklopediyalar;
- rangli va bezakli mahsulotlar (albomlar, plakatlar, bukletlar, adres panjalari va boshqalar);
- qat'iy hisobda turuvchi raqamli blankalar, chek va ruyxatga oluvchi kitoblar;
- uquv anjomlari (umumiy daftarlar, kundaliklar, rasmlar daftarlari va boshqalar);
- import urini bosadigan xalq iste'moli molari;
- A4 va boshqa formatlardagi ofis-xujalik qog'ozlari, kanceliyariy kitoblari va boshqalarni shartnoma asosida, qisqa mudatlar, yuqori sifat darajasida, kelishilgan narxlar, tayyorlab berishini ma'lum qiladi.

Murojaat uchun manzil: O'zbekiston Respublikasi, 100129,
Toshkent shahar, Navoiy kuchi, 30.
Telefonlar: 244-34-01, 244-38-93, 244-37-81
Faks: (371) 244-38-10, 244-87-55.
e-mail: uzbekistan@iptd-uzbekistan.uz
Web: www.iptd-uzbekistan.uz

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi, O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, O'zbekiston Ta'lim, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Madamin ARIPJANOV, Jumanazar BEK-NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV, Farrux JABBOROV (bosh muharrirning birinchi o'rinbosari), Baxtiyor YOQUBOV (mas'ul kotib), Mahmuda MURZAYEVA, Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari), "Uchitel' Uzbekistana", Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib, "Uchitel' Uzbekistana"), Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta
O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416



INDEKS: 149, 150. Г-1018.
Tiraj 33053.
Hajmi 4 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3.

«Ma'rifat»dan materiallarni ko'chirib bosish tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart.
Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqir qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-53-16, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi — 236-54-03, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 236-54-69, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi — 236-55-58, reklama va marketing bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narxda

Dizaynerlar:
Malohat TOSHOVA,
Liliya BINASHEVA.
Nabatchi muharrir:
Oybuvi OCHILOVA.
Nabatchi:
Sherali NAMOZOV.

«Sharq» nashriyot-matbaa aksionerlik kompaniyasi bosmaxonasi.

Korxona manzili:
«Buyuk Turon» ko'chasi, 41-uy

Yil axiri — 05.10
Toshirildi — 06.00